

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT

Pedagogy#6

Baku
29.06.2018- 30.06.2018

U.D.C. 37+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(29.06.2018) - Warszawa, 2018. - 108 str.

ISBN: 978-83-66030-36-7

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» © Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-36-7

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА МІСІЯ ЛІТЕРАТУРИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕНЦІЇ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА Бобела С.І.	6
ПРИНЦИПЫ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ Я. КОРЧАКА Иванова М.М.	12
ШЛЯХИ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ОСВОЄННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ НАШОГО НАРОДУ Карпенко А.П.	15
ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ Халитова И. Р.	26
ВИКОРИСТАННЯ ФРАКТАЛІВ У НАВЧАННІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ Хмизова О. В.	29
СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Прокопчук В. Ю.	35
ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПСИХОЛОГІЯ» Вінтюк Ю. В.	40
ДЕТСКИЙ КОЛЛЕКТИВ КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ В ШКОЛЕ В.А. КАРАКОВСКОГО Абдрашитова К. М.,	44
TEACHER TRAINING FOR THE USE OF TEST TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE IN THE INITIAL CLASSES Voloshina O.	47
КУЛЬТУРОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ Гордієнко С.Г.	51
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ Нигматуллина Р.И., Емельянова Т.В.	56

ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛАХ ГАЛИЧИНИ У ПЕРІОД ВІД 60 РОКІВ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.	
Савшак Т. М.	59
ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «РЕЧЕННЯ» В 4 КЛАСІ	
Охріменко Л.Т.	66
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ	
Плахотнюк Г.М.	74
THE IMPORTANCE OF USING VIDEO TASKS IN TEACHING STUDENTS ENGLISH COMMUNICATION	
Кузнецова Н.В.	82
ПРИНЦИПЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ Ш.А. АМОНАШВИЛИ	
Игинтова М.Н.	93
ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ХІМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ АГРАРНОГО ВУЗУ	
Щвець О.Г., Гузь О.І.	96
ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ВИД ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
Хикматов Н. Н.	101

СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА МІСІЯ ЛІТЕРАТУРИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

Бобела С.І.

Гуманітарно-педагогічний коледж МДУ

Ключові слова: соціальне виховання, література, особистість.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Художня література – особливий вид мистецтва, що стверджує вічні загальнолюдські цінності, здатний підтримати людину у тяжкій миті життя, додає сили у доланні життєвих негараздів, вказує шлях до розв’язання важливих проблем. Через художнє слово людина освоює світ, людей і себе у цьому світі, вчиться спостерігати й аналізувати людські стосунки, разом із героями творів вчиться виправляти свої помилки і на основі цього виносить життєві уроки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. Література як особливий вид мистецтва, здатний впливати на почуття і ціннісний світ людини, як потужний засіб виховання особистості здавна привертала увагу науковців і педагогів-практиків. Різні аспекти ролі ху-

дожнього слова у соціально-виховній роботі знайшли висвітлення у працях таких відомих педагогів минулого, як А.Волошин, Я.Коменський, І.Огієнко, В.Сухомлинський, К.Ушинський, І.Франко, Леся Українка та ін. Проблеми виховання та розвитку особистості через літературну освіту проаналізовано у працях сучасних науковців Т.Антоненко, Т.Завгородньої, В.Зінченко, І. Карпенко, Н. Миропольської, Д.Овсяненко-Куликовського тощо.

Метою даної статті є висвітлення соціально-виховної функції літератури у педагогічній концепції видатного закарпатського педагога, освітньо-культурного і громадсько-політичного діяча А.Волошина, з іменем якого пов’язана епоха боротьби трудящих Закарпаття за свої політичні права і державне самовизначення на зламі ХІХ-ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед плеяди визна-

чних національних провідників, подвижників культурно-національного відродження Закарпаття на зламі XIX і XX ст. чільне місце належить Августину Волошину. Він утвердив себе як високоосвічена інтелігентна людина, талановитий педагог європейського рівня, культурно-освітній, релігійний і державний діяч, просвітитель, журналіст і письменник, професор і ректор Українського Вільного Університету в Празі, член чехословацького парламенту, прем'єр-міністр та Президент Карпатської України [1, 5].

Серед найбільш вагомих засобів соціального виховання учнівської молоді А. Волошин вважав рідну мову, на якій повинно відбуватися викладання усіх навчальних дисциплін, введення у навчальний процес тих наук, які сприяють розвитку її громадянської свідомості. До таких наук педагог відносив насамперед рідну українську мову і літературу.

Усвідомлюючи роль художнього слова в утвердженні виховного національного ідеалу, А.Волошин дбав про популяризацію української літератури, яку вважав дієвим чинником соціального вихо-

вання учнівської молоді. «Наші вороги кажуть, – пише він у праці «Педагогічна методологія», – що наш нарід не має своєї літератури. Це неправда. Ми хоч у дечому відстали від своїх сусідів, то не з власної вини, так склалися історичні обставини. Наша література є багата, багата вона особливо чистотою морального духа і щирим патріотизмом. Маємо і ми класичні зразки на всі форми – стилістичні, риторичні й поетичні». І далі: «Література є дзеркалом людського життя цілої нації. Навчання літератури являється по правді фактичною етикою, практичною психологією і практичною соціологією. Письменник своїми шляхетними думками і моральним світоглядом найкраще виховує свій нарід. Моральні принципи скоріше черпаємо із добрих п'єс, ніж із абстрактних теорій. Більше психологічного знання подає якийсь добрий роман, ніж найліпша психологія» [8, 116].

Привертає увагу і той факт, що А.Волошин з метою полегшення розуміння учнями літературного твору в окремих випадках вдавався до певної модифікації змісту текстів – адаптував мову оригіналу художнього твору до місцевого діалекту

шляхом добору доступної для учнів лексики. Наприклад, у вірші Т. Шевченка «На Великдень, на соломі...» поданому в «Азбуці карпато-руського и церковно-славянського чтения» під назвою «Сирота», він зумисно випускає окремі слова автора («свитка», «лиштва», «крашанки», «стьожка»), значення яких, з точки зору педагога, було незрозумілим для закарпатських учнів молодшого шкільного віку. Натомість у текст вірша вводиться більш уживана в регіоні того часу, а отже і зрозуміла учням, лексика: «чоботеньки», «книга», «надраги» [2, 98].

Як професійний вчитель, просвітянин А.Волошин особливого значення надавав профілактиці негативних явищ серед учнівської молоді, особливу увагу звертав на «плекання здоров'я», формування здорового способу життя підрастаючого покоління, зважаючи на поширення у ті складні для його рідного краю часи багатьох людських пороків, серед яких одним із найбільш загрозливих він вважав пияцтво. А, отже, саме школа за підтримки батьків повинна була стати ініціатором антиалкогольної пропаганди, яка, на переконання А.Волошина, мала починатися вже у

молодшому шкільному віці. Не випадково у «Малій читанці для II и III класів народних шкіл» (1925) він подає наступні тексти: «Здорове!», «Сокоти здорове!», «Сокотися од паленки», «Пьянство (По Духновичу)», в яких розкривається значення здоров'я для людини, умови його збереження («чистота, порядок и умереность, то первое условие здоровья!»), пагубний вплив пияцтва не тільки на здоров'я, а й соціальне становлення особистості, її ціннісний світ, ставлення до неї оточуючих: «Пьянство, то есть великий грѣх, Соблазнь у людей и посмѣх. Пьяный въ душѣ не жиє и скотови ровный е! Пьяный разум утрачає И о Бозѣ забуває. Нич он добро не чинить, Лиш, як свиня, так лежить. Паленка то подлый напиток. Яд – то тѣлу, душѣ нашей. И кто любитъ пить, Довго не буде жити» [6, 78]. Звертаючись до молодших школярів цими рядками з вірша Духновича «Пьянство», А.Волошин спонукав їх замислитися над питаннями сенсу життя, допомагав зробити правильні висновки, що зловживання алкоголем не тільки губить людину, але й є великим гріхом.

Августина Волошина як педагога неможливо розглядати поза його

літературною творчістю. На наше переконання, цей вектор творчості видатного педагога є своєрідним шляхом організованої ним педагогічної просвіти не тільки учнівської молоді, але й батьківської громадськості, дорослого населення краю [4, 7].

Написані живою, зрозумілою простій людині мовою літературні твори А.Волошина висвітлювали актуальні проблеми культурно-національного життя краян, пропагували ідеї «Просвіти», вчили взаємодопомозі, добру, застерігали від такого поширеного на той час у Закарпатті явища, як пияцтво, а, отже, і слугували засобом просвітницької роботи серед широких верств населення. У 1904 р. А.Волошин починає видавати бібліотеку для молоді й селян під назвою «Почитальне читеніє», до якої увійшли 12 книжок на різні морально-повчальні теми, у тому числі і збірка літературно опрацьованих автором 40 казок («Бідняк і заєць», «Лис і потічок», «Оса и голуб», «Добрий Василько», «Джерело», «Великий качан», «Багач», «Корова, кінь і пес», «Тихіше їдеш, дальше будеш», «Вірний пес», «Пастух», «Шкіра ведмедя», «Лисиця і коза», «Лисиця

і журавель», «П'яниця» «Заповіт», «Яке багатство Бог дав людині», Лисиця та виноград», «Чесність», «Брехач» та ін.) та книжка анекдотів «Іцко і Яцко» про п'яницю Яцка та корчмаря Іцка, у якій автор вперше піднімає питання боротьби із пияцтвом на селі. Згодом дана актуальна проблема знаходить своє втілення й у інших літературних творах видатного педагога. Зокрема, з під його пера виходять такі оповідання, як «Наш страшний ворог» (1918) та «Паленка-загуба» (1924), де автор художнім словом розкриває згубну для селян пристрасть до корчми та паленки, популяризує нові форми суспільного життя селян, на противагу корчмі підносить школу, читальню, товариства тверезості [7, 3].

Соціально-виховним, морально-повчальним характером відзначаються й такі серії літературних творів А.Волошина, як «Читальня. Книжочки для народа» (1913-1918 рр.) та «Люби своє» (1924), в яких порушуються такі актуальні питання, як значення науки і освіти у житті селян (оповідання «Ворожба, або не протився науці! Правда історія. По Б. Л. Переписав Іванович»), збереження хрис-

тиянської віри, рідної мови та національних традицій і звичаїв.

Тема рідної української мови, у збереженні якої А.Волошин покладався насамперед на простий народ, звучить провідним лейтмотивом й в оповіданні «Анцька освідомилася», головною героїнею якого виступає звичайна дівчина-верховинка Анцька, що служить панові русинського походження Скалицькому, який цурався власного походження та зневажливо ставився до рідної мови («Українцев нет і бить не может! Адіне русскій народ! Українец пусть гаваріть по-русскі!» [3, 474]).

П'єси видатного педагога «Маруся Верховинка», «Без Бога ні до порога. П'єса в трьох діях», «Фабіола», «Князь Лаборець» – це своєрідна рефлексія на тогочасну дійсність, на потребу доби, намагання донести до краян необхідність науки, освіти, дотримання моральності, християнських чеснот, виховати їх у відданості батьківщині, бажанні служити їй та Богу, щоб допомогти рідному народу у самоусвідомленні, самоствердженні [5, 4].

Узагальнюючи, доцільно відзначити, що література у педагогічній концепції Волошина виконувала

важливу роль у формуванні та розвитку громадянської думки, була потужним засобом соціального виховання не тільки учнівської молоді, а й дорослого населення краю, виступала тим своєрідним універсальним простором, в якому відображалися наукові ідеї й оформлені теорії.

Висновки. Включення ідей соціального виховання А.Волошина в контекст соціально-педагогічної практики, орієнтація на соціально-виховні компетенції представників соціономічних професій (вчителів, соціальних педагогів, вихователів педагогічних установ різного типу тощо) підкреслює нагальну необхідність постійного теоретичного і практичного осмислення проблем соціального виховання та педагогічного інструментарію його реалізації.

Література

1. Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель: монографія / Тетяна Беднаржова. – Львів.: «Основа». Львівська Богословська Академія, 1995. – 240 с.
2. Волошин А. Азбука карпато-руського и церковно-славянського чтенія / А. Волошин. – Ужгород: Унію, 1924. – 102 с.
3. Волошин А. І. Вибрані твори / Упорядкування, вступна стаття та при-

- мітки О. В. Мишанича. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2002. – 528 с.
4. Волошин А. І. Дидактика / А. Волошин. О Ужгород: Накладом Пед. товариства Підкарпатської Руси, 1933. – 38 с.
5. Волошин А. Ко історії нашого новинарства / Августин Волошин // Спомины. – Ужгород, 1923. – С. 39–72.
6. Волошин А. Мала читанка для II и III класы народных школ / составил Августин Волошин. – Выдане II. – Ужгород: Выдане акціонерного товариства «Унію», 1925. – 126 с.
7. Волошин А. Методика народношкільного навчання (На правах рукопису) / А. Волошин. – Ужгород, 1935. – 113 с.
8. Волошин А. Педагогічна методологія. Книга 1. Методологія навчання: Для вчителів та вчительських семінарій / А. Волошин. – Прага: «Пробоем», 1943. – 206 с.

ПРИНЦИПЫ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ Я. КОРЧАКА

Иванова М.М.

студентка 2 курса факультета педагогики и психологии
Научный руководитель – старший преподаватель *Головнева Н.А.*
СФ ФГБОУ ВО «Башкирский государственный университет»,
г. Стерлитамак

Ключевые слова: Януш Корчак, гуманистические принципы, самоуправление, воспитание.

Януш Корчак был известен во всем мире как известный польский детский врач, учитель, писатель. Его настоящее имя Хенрик Гольдшмит, его прозвище изменилось с того момента, когда он начал печатать свои статьи, книги и произведения посвященные педагогике и воспитанию детей.

Свое первое педагогическое произведение «Как любить ребенка» Корчак написал в Украине, когда работал врачом в 1919 году в киевских приютах для бездомных детей-сирот. За последующие десять лет Януш Корчак издает научно-фантастические произведения: Право ребенка на уважение, Король Матиуш и другие, где отразил научные наблюдения и идеи, которые использовал в процессе своей работы[3].

Главным делом всей его жизни было создание детского дома для детей, которые остались без родителей. Воспитательные и педагогические идеи Януша Корчака использовались в образовательном процессе, в основанных им домах под названием «Дом сирот» и «Наш дом». Большое внимание уделялось развитию ребенка, его физическому и моральному самочувствию, сбалансированному питанию, соблюдению правил личной гигиены и чистоты общих и личных помещений. В доме сирот Я.Корчака главный принцип существования – это воспитание активной и самостоятельной личности ребенка, наделенной гуманистическими качествами. В систему воспитания Корчака включены такие идеи: помощь

детям в моральном и физическом развитии; организация детского самоуправления в целях образования и самообразования; создание коллектива учителей и учащихся по законам справедливости; организация образовательного влияния общественного мнения группы детей на развитие самовольной работы; введение справедливости в жизнь учебных заведений; общение детей в домашней обстановке.

Уважение личности и прав ребенка, а также доверие маленькому человеку взрослым – также важный принцип воспитательной системы Я.Корчака. Согласно его теории ребенок закрепил по закону право на уважение. Жизнь детей в детских домах и специфическая для того времени система образования, которую создал в них польский педагог, основывались исключительно на принципе гуманизма. Во взаимоотношениях внутри коллектива и взаимоотношениях между взрослыми и детьми наблюдалось взаимопонимание и высокий уровень гуманности. Характерные особенности воспитания у Корчака: самоотверженность, диалектическое видение ребенка, постоянное и глубокое изучение личности

ребенка, понимание и толерантность в отношениях с детьми[2].

Корчак создавал такие ситуации, где дети могли без давления взрослых войти в жизнь коллектива с другими воспитанниками и морально адаптироваться; жесткие поучения заменялись на стремление улучшать свои умения и навыки. Своспитанниками он вел всевозможные беседы на разные темы, понимал их и помогал улаживать конфликты в разнообразных ситуациях.

У Корчака немало важным ведущим принципом был принцип уважения ребенка и его прав. Он считал, что нужно с раннего детства воспитывать эти чувства, чтобы он также взамен дарил тепло и добро людям.

Принцип разумного сочетания образования и самообразования является одним из важнейших в детских домах и осуществляется наравне с принципом уважения личности ребенка и его прав.

Создавая детское учреждение, Корчак также организовал в детском доме суд. Суд стал органом власти этого приюта, который должен был подвергнуть жизнь в детском доме справедливому за-

кону. В суде обсуждались конфликты, давались оценки и консультации, полученные в результате этого обсуждения. Развитие самоуправления в детском коллективе повлияло на создание Совета. Совет устанавливал законы и нормы коллективного существования и контролировал их выполнение. В него входили десять детей и один учитель. Все они имели равное право голоса. Совет связывал самоотверженность детей с педагогическим советом. Высшей властью совета был сейм. Он избирался один раз в год и включал в себя 20 членов из числа учащихся. Если оценивать эффективность деятельности и работы самоуправления в детских домах Корчака, следует отметить, что все его органы возникли из-за тех проблем, которые стали появляться в домах учащихся[1].

Таким образом, принципы самовоспитания, уважения, права ребенка, самооценки и организации гармонической работы детей создали систему, которая несет в себе физическое, моральное и нравственное развитие детей, организацию самоуправления и равноправия. Это является эффективной основой для развития и воспитания в доме сирот Януша Корчака.

Список использованной литературы

1. Электронная библиотека «Куб» [Электронный ресурс] Януш Корчак. Избранные произведения – Режим доступа: http://www.koob.ru/korzak_janush/ Дата обращения: (5.12.2017).
2. Корчак Януш. Избранные педагогические произведения / Пер. с пол. К.Э. Сенкевич. Москва.: Просвещение, 1996.-367с.
3. Медведева О.Р. Российское общество Януша Корчака, Польский центр культуры в Москве.1992. – Режим доступа: <https://www.litmir.me/bd/?b=274703> (Дата обращения 5.12.2017).

ШЛЯХИ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ОСВОЄННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ НАШОГО НАРОДУ

Карпенко А.П.

(ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди, ст. викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

Сучасна освіта ставить завдання переорієнтації навчального процесу на внутрішній світ людини. Відповідно до цього виникає потреба звернення до духовної культури нашого народу, значну сторінку якої складають твори православної духовної музики. У статті розглядається значення педагогічного потенціалу православного музичного мистецтва при духовному зростанні молодого покоління. Дано аналіз застосування духовної музики як музикотерапевтичний засіб для учнів школи.

Автор пропонує власне бачення шляхів вивчення цієї сторінки музичної спадщини студентам вищих навчальних закладів художнього напрямку у хоровому класі та в процесі підготовки до практичної роботи, спираючись на загальні закономірності та наскрізний розвиток. Це сприятиме поверненню до своєї глибинної індивідуальності, завдяки осягненню моральних норм, які існують в загальнолюдській культурі та створенню передумов для самовизначення та самореалізації молодої людини, майбутнього фахівця.

Ключові слова: освіта, духовний розвиток, православна музична спадщина, духовна музика, релігійні піснеспіви, музикотерапія.

WAYS OF SPIRITUAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY ARE IN THE PROCESS OF MASTERING OF CULTURAL AND MORAL LEGACY OF OUR PEOPLE

Antonina Karpenko.

Pereyaslav-Khmel'nickiy

Modern education puts the task of reorienting the educational process into the inner world of man. Accordingly, there is a need to appeal to the spiritual

culture of our people, a significant page of which compose works of Orthodox spiritual music. The article considers the significance of the educational potential of Orthodox musical art in the spiritual growth of the younger generation. An analysis of the use of spiritual music as a music therapy for school students is given.

The author offers his own vision of ways to study this page of musical heritage for students of higher educational institutions of artistic direction in the choral class and in the process of preparation for practical work, based on general laws and through development. This will contribute to a return to its deep individuality, through the comprehension of moral norms that exist in the common human culture and the creation of preconditions for self-determination and self-realization of a young person, a future specialist.

Key words: education, spiritual development, orthodox musical heritage, spiritual music, religious singing, music therapy.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями

Сучасний період розвитку системи освіти значною мірою пов'язаний з переорієнтацією активності навчальних закладів на внутрішній світ людини. Звичайно, в психології і в педагогіці вже напрацьовано немало методологічних підходів, котрі, багато в чому доповнюючи один одного, дозволяють достатньо повно уявити основні етапи процесу становлення духовно-моральної культури студентів вищих навчальних закладів. Відповідно до цього філософсько-

антропологічний підхід створює передумови для комплексного розгляду проблеми людини в цілому; джерел та сил, що рухають її індивідуальний розвиток. Особливий інтерес складає комплекс проблем пов'язаних з визнанням самоцінності особистості, формуванням її самосвідомості, а також створенням передумов для самовизначення та самореалізації молодшої людини, майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор

Відповідно до сучасних наукових теорій, виховання та розвиток

майбутнього фахівця має спирати- ся на культурний досвід і традиції, які не тільки існують в просторі художнього середовища, але такі, що продукують це середовище. Це дозволить глибоко сприймати, освоювати, відтворювати і творчо перетворити духовно-моральні цінності (Л.Виготський, І.Бех, О. Сухомлинська).

Формування цілей статті (по- становка завдання)

Метою даної публікації є з'ясування шляхів духовного роз- витку особистості на ґрунті залу- чення до культурної та моральної спадщини нашого народу. Механіз- ми духовної культури, оптимальні умови її формування є надзвичай- но актуальними в сучасній педаго- гічній науці та практиці. Цілісність духовної культури з її основними реаліями, до яких належать релігія, філософія, право, наукова думка, художня культура виступає як сус- пільне явище. Особистість присво- ює всі ці духовні цінності та стає їх носієм.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунту- ванням отриманих результатів

Вченими встановлено, що фун- даментом формування особистості

сучасної молоді є його духовна зрі- лість, соціальна відповідальність і високий рівень самосвідомості. Саме ці компоненти мають стати основою аналізу та моделювання навчально-виховного процесу про- тягом всього часу навчання моло- дої людини – від школи до вищого навчального закладу. Саме так, спираючись на загальні закономір- ності та наскрізний розвиток, мож- на виявити не тільки умови форму- вання культурного музичного се- редовища школи, але й умови під- готовки керівників процесу створення такого середовища – вчителів музичного мистецтва.

Тому в своєму дослідженні ми спираємося на педагогічний потен- ціал мистецтва. Мистецтво – необ- хідна частина життя людства. Саме з мистецтвом пов'язана проблема духовності, яка стоїть нашому сус- пільстві надзвичайно гостро. В цьому є сутність пошуків шляхів виховання духовної культури мо- лодої людини, звернення до цієї проблем и на самому початку жит- тєвого шляху. Духовність розумі- ється як протилежність повсякден- ності, буденності. Духовність під- носить людину над цією буденніс- тю, внутрішньо вивільняючи її від

матеріальних, соціальних та психічних залежностей. Якість внутрішньої свободи притаманна тільки одухотвореній людині, яка усвідомлює свою свободу як можливість власної ж творчої самореалізації. Творчість створює культурні цінності і є проявом духовних сил та здібностей людини. Цей процес відбувається в повній мірі тільки всередині культурного середовища і, таким чином, галузь освіти, найбільше має потребу в педагогічній організації цього середовища.

Багаторічне ігнорування величезного значення мистецтва в становленні духовності та моральних орієнтирів особистості є однією із причин зниження рівня культури, а також втрати ціннісних основ сучасного суспільства, зокрема в молодіжному середовищі. Тому виникає потреба в принципово нових формах освітньої системи, які вимагають виховний потенціал мистецтва, і які здатні озброїти майбутніх вчителів таким важливими якостями, як ініціативність, відповідальність, підприємливість, професійна мобільність, духовно-моральні устої.

Концепція художньо-естетич-

ного виховання зазначає, що «мистецтво має унікальні можливості впливу на людину... насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку на основі виявлення індивідуальних здібностей, різномісних естетичних потреб та інтересів». Як ми бачимо, формування духовно-моральної культури відбувається як цілісне самотворення на шляху періодичного повернення до своєї глибинної індивідуальності, завдяки осягненню моральних норм, які існують в загальнолюдській культурі.

Вирішальну роль у вихованні духовно розвинутої особистості відіграє релігійна традиція українського народу, зокрема православна духовна музика. Незважаючи на те, що освіта в нашій країні відокремлена від церкви і виховання має світський характер, необхідно шукати та розширювати шляхи й засоби їх взаємодії з метою поліпшення морального стану суспільства, піднесення емоційно-естетичної культури молоді.

Українські сучасні науковці (Радковська Л., Тхоржевська Т., Вакуненко В., Рашковська В.), а також діячі церкви схиляються до думки, що необхідність введення релігій-

ної освіти в систему загальнодержавної освіти постає у зв'язку з неоднозначністю процесів, що відбуваються в духовному та культурному житті сучасної посттоталітарної України, з усе зростаючою активізацією діяльності різноманітних сект і деструктивних організацій, які діють під маскою «біблійного просвітництва» та «християнської духовності». Спроби сучасної молоді заповнити світоглядний вакуум духовними орієнтирами із різноманітних культур народів світу подекуди пояснюються відсутністю елементарних знань та уявлень про українські національні і, в першу чергу, християнські цінності життєустрою, життєтворчості. [3]

Жодне богослужіння Православної Церкви, від коротенького молебня до святкової божественної літургії, не обходиться без піснеспівів. Народ співає завжди: в радості та журбі, коли просить допомоги у Бога та дякує Йому за турботу, коли потребує відповіді на складні життєві питання і знаходить їх.

Думка про необхідність включити знання про духовну музику в контекст навчальної програми з

музичного мистецтва, надати можливість дітям зрозуміти, що розвиток музичної культури кожного народу – це маленька частина одного ланцюга, який з'єднує воедино всі народи Землі, і що культура кожного народу несе в собі цінність своєрідності, неповторна національними рисами. Необхідно підтримувати і розвивати потребу духовного спілкування.

Ряд українських вчених-науковців (Г.Побережна, Л.Сливка, Н.Павленко) пропонують використовувати православну духовну музику для духовного і фізичного оздоровлення дітей. Сучасна українська дослідниця Н.Павленко в своїх працях наголошує на те, що створення позитивного навчального середовища досить ефективно впливає на стабілізацію психоемоційного стану кожного учня. [8.133]. Для духовного оздоровлення школярів та студентської молоді слід прослуховувати як монодичний, так і багатоголосий церковний спів. Серед пропонованих зразків – візантійські, болгарські, сербські, грецькі і, звісно, печерські монодичні наспіви. Стосовно тематики – краще вибирати твори розповідно-історичного чи морально-

дидактичного спрямування. Частково потрібно залучати композиції догматичного, містичного чи споглядального змісту. Апогеєм процесу слухання мають стати гімни – доксологічні(славословні) та евхологічні (молитовні) піснеспіви.

З багатоголосних композицій можна запропонувати церковні твори української духовної спадщини композиторів Миколи Дилецького, Максима Березовського, Дмитра Бортнянського, Михайла Вербицького, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Олександра Кошиця, Якова Яциневича, Станіслава Людкевича. Варто, також залучати до прослуховування бослужбові твори сучасних українських митців Вікторії Польової, Богдани Працюк, Богдани Фільц, Ганни Гаврилець, Лесі Дичко. В початковій школі можна почати знайомство, слухання духовної музики з творів у виконанні дитячих хорових колективів, зокрема, Великого дитячого хору Українського радіо, Львівської хорової капели «Дударик», хору хлопчиків «Дзвіночок», дитячого хору «Щедрик», виконання яких буде більш близьке для сприйняття дітьми шкільного віку. Для учнів старших

класів та студентської молоді можна запропонувати прослуховування церковних творів у високохудожньому виконанні хорових колективів – Камерного хору «Київ», Академічного камерного хору «Хрещатик», Національної заслуженої академічної капели України «Думка» та і н. При цьому можна використати прийом зіставлення, послухавши вибрані сакральні твори у виконанні монастирської братії – хору Ватопедського монастиря або братського хору Києво-Печерської лаври.

Сам процес сприймання духовної музики повинен здійснюватись на фоні максимальної тиші та зосередженості, оскільки храмова музика може втратити багато своїх ефектів в атмосфері шуму. Для глибшого проникнення доцільно перенестись в атмосферу храму, уявити давні часи, згадати окремі біблійні оповіді, що відповідають тематиці та характеру музики, що звучить. Тому слухання церковних піснеспівів варто починати з невеликого теоретичного аналізу, в якому належить розповісти не тільки історію виникнення словесного та музичного текстів твору, а й коротко означити богословський

зміст для глибшого розуміння філософського підтексту, розглянути та охарактеризувати основні музично-виразові засоби, використані для розкриття ключової ідеї, пояснити символіку літургичних дій, які виконуються в храмі під час виконання того чи сакрального твору. Для наочності також можна використати фото візантійських та українських храмів, шедеври іконописного та фрескового мистецтва. Після закінчення слухання варто обмінятися думками та враженнями від почутого, вислухати думки дітей, підвести їх до більш глибокого осмислення внутрішнього стану, який вони відчули під час слухання

Виконання духовної музики – це особлива галузь хорового співу. Серед особливостей духовної музики насамперед хочеться виділити те, що вона має риси глибокого філософського осмислення тексту (теми життя, смерті, страждання, воскресіння); виконує певні функції під час богослужіння; використовує канонічні тексти (молитви, псалми); виконується а cappella, в основі – лежить строга мелодія з помірною ритмічною будовою; повністю позбавлена емоційного вияву почуттів; настроює людину на

відчуття внутрішнього «Я», дисциплінуючи почуття та думки. Під духовною музикою (зокрема, православними піснеспівами) ми розуміємо високопрофесійний церковний спів культового призначення, що має теологічний зміст. Духовний піснеспів, як «мова серця», формує естетичні почуття й художні смаки, а біблійний текст, як «мова розуму», – моральні принципи людини. Отже, єдність слів та мелодії духовної музики роблять її провідним освітньо-виховним засобом.

Слово та музика мають настільки проникати одне в одне, щоб можна було сказати, що слово співає, в музика сповіщає. Слово присутнє у богослужінні постійно – це молитва, але завдяки музиці воно стає виразнішим за смислом та характером тексту. І навпаки, музична тканина, відділена від свого внутрішнього змістового наповнення, втрачає свої риси, свою значущість, що особливо помітно в духовних творах. Б. Ніколаєв відзначав, що «батьки наші називали церковний спів не музикою, а словесною мелодією» [5, с.14].

Виходячи з вищевикладеного можна сформулювати мету впрова-

дження духовних православних піснеспівів до курсу «Хоровий клас», яка полягає в ознайомленні майбутніх вчителів музики з загальними поняттями про богослужіння православної церкви, з основними формами, стилями та жанрами православної духовної музики.

На наш погляд студенти в процесі роботи з православною духовною музикою повинні отримати певні знання, уміння та навички, які дозволять їм самостійно працювати з духовними піснеспівами в майбутній діяльності вчителя музичного мистецтва та керівника дитячого хорового колективу.

Майбутні вчителі мають отримати певні знання та уміння:

- добирати репертуар згідно складу хору та стильових особливостей творів, які виконуються;
- визначати та відтворювати у виконанні стильові особливості обраного твору духовної музики; використовувати елементи хорової звучності у рішенні завдань, які передбачаються особливостями жанру певного духовного піснеспіву;
- використовувати загальні вокально-хорові навички в контексті вимог виконання духовної православної музики;

- володіти навичками регента-вчителя (задавання тону за камер-тоном та без нього);

- володіння особливими засобами звуковедення;

- застосування прийомів створення строю у розспівах монодійної та гармонічної фактури;

- поєднання одночасного виконання піснеспіву з керуванням хором;

- перекладання та редагування хорової партитури для різних складів хору;

- опанування основних регентських прийомів диригування (показ метро-ритмічних особливостей, звуковисотності, темпових та агогічних змін тощо);

- створення певної молитовної манери співацького звукоутворення; оволодіння навичками антифонного співу;

- відтворення специфіки вимови канонічного церковного тексту на церковно-слов'янській та українській мовах);

- вивчення партитури хорового твору внутрішнім слухом без використання інструменту.

У процесі роботи з духовною музикою надзвичайно важливим є етап самостійної роботи студентів

з опанування церковних піснеспівів, завдяки якому відбувається не тільки їх професійний ріст, а й духовне зростання. Самостійна робота студентів з творами православної духовної музики передбачає декілька напрямів, а саме:

- робота з спеціальною літературою та довідниками;
- самостійне вивчення партитур;
- ознайомлення з аудіо та відео матеріалами.

Великого значення в підготовці для роботи мають різноманітні літературні джерела, що включають як літературу з історії православної музики, спеціальну духовну літературу, довідники, словники, які складуть суттєву допомогу у визначенні історичного періоду виникнення твору, що буде виконуватись, виділенні його стилістичних ознак.

В спеціальній духовній літературі студенти можуть знайти вказівки про виконання будь-якого піснеспіву. У своїй самостійній роботі студенти перш за все мають звертатися до «Закону Божого», де у доступній формі, що дуже важливо для майбутньої діяльності вчителя музики, пояснюються основні

положення православної віри, а також до «Православного богослужбного збірника», в якому надається опис православних богослужінь. Довідники, а саме енциклопедії та словники, нададуть відомості про спеціальні терміни та наведуть переклади зі старослов'янської мови.

Прослуховування аудіо матеріалів потребує від слухача певної підготовки. Для більш повного його засвоєння бажано мати при собі його партитуру, що дозволяє не тільки візуально підкріплювати звучання, детально запам'ятовувати засоби та прийоми виконання того чи іншого піснеспіву, а й робити власні нотатки для своєї подальшої роботи.

Важливість відео матеріалів полягає насамперед у можливості не тільки почути результат роботи хору та диригента, а і побачити певні технічні засоби регента, необхідні для передачі специфічних ознак духовної музики. Для систематизації роботи з аудіо та відео записами рекомендується мати записник спостережень, завдяки якому студент може проаналізувати свої враження та зауваження від прослуханих творів.

Ще хотілось би звернути увагу на звук та його виконання. Молодь більшою мірою вихована сьогодні на народних піснях та естрадних шлягерах, а вони в свою чергу приносять прямолінійність та відкритість звуку у духовну музику, демонструючи усілякі звукові ефекти. Хористам потрібно звертати увагу на те, що їх голоси – це «ангельські голоси», і таким повинен бути цей спів, «ангелоподібним». Простота, ніжність – ось основа такого співу. Лише коли буде відчутна атмосфера духовності, з'явиться бажання до втілення високих зразків, закладених у піснеспівах, текстах; коли виразність буде йти від нашого серця – це допоможе знайти справжні звукові фарби цієї музики.

Також при підготовці виконання духовної музики потрібно відвести особливе місце знанням жанрів духовної музики: Літургії, Всенощного бдіння, духовних пісень (псалми, канти, гімни тощо). Так, пісні Літургійного та Всенощного циклів – це спеціальні богослужбові молитовні пісні. Як правило, це різні за формою та текстами композиції, що мають символічне значення, розкривають життя старозавітних праведників («Блажен

муж»), події («Богородице Діво, радуйся»), роздуми про майбутнє, викладають біблійні пророцтва про прихід Месії («Світе тихий», «Бог Господь»), ушлявлення справедливості («Благослови, душе моя Господа»), Святої Трійці («Іже Херувими») тощо.[6]

Отже, виконувати духовну музику під силу далеко не кожному музиканту. Виконавець духовних піснеспівів має бути знайомий з православною культурою, суттю та формами богослужіння, теорією та практикою храмового дійства. Вплітаючись в систему релігійного культу, мистецтво набуває нової функції. Воно виступає як засіб збудження і посилення релігійних почуттів і уявлень вірян, як засіб, що сприяє їх зв'язку з надприродним світом. Але мистецтво і в системі культу не перестає бути художньою творчістю. Воно не втрачає своєї естетичної сторони і продовжує викликати естетичні переживання не лише у його творців, але і у його «споживачів» – учасників культового дійства.

Список літератури.

1. Вакуленко В. М. Духовність як систематизуючий елемент людської ці-

- лісності [Електронний ресурс] /Режим доступу: <http://www.bogoslov.org.ua/publikacii/doklad/duhovnistyak-sistemizuyuchiie-elementlyudskoi-cilisnosti.html>
2. Гарднер И. А. Богогласное пение в Российской православной церкви. Сущность, система и история: В. 2 т./ И. Гарднер – Нью-Йорк: типография преп. Иова Почаевского, 1978. – т.1. – с. 567.
 3. Косовський В. протоієрей Духовні скрижалі православної педагогіки [Електронний ресурс] /Режим доступу: <http://orthodox-church.kiev.ua/page17/news336.html>
 4. Кошмина И. Наследие духовной культуры//Искусство в школе -2003.- №4.-38с.
 5. Николаев Б. Знаменный распев и крюковая нотация как основа русского православного церковного пения/ Б. Николаев. – М.: Научная книга, 1995. – с. 300.
 6. Радковська Л. Особенности исполнения произведений духовной музыки [Електронний ресурс]/Режим доступу: <http://rivne-pravoslavne.org.ua/ru/ezhegodnik-rovenskaya-eparchiya/osobennosti-ispolneniya-proizvedeniy- duchovnoy-muziki>
 7. Радковська Л. М. Формування музичного сприйняття у студентів вищих мистецьких навчальних закладів засобами духовної музики: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 /Лариса Миколаївна Радковська/ Рівненський держ. гуманітарний ун-т. – Рівне, 2006. – 268с
 8. Павленко Н. Музикотерапія в інтерактивному навчанні / Наталія Павленко // Естетика і етика педагогічної дії : Зб-к наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих Нац. акад. пед. наук України. – Київ; Полтава, 2012. – Вип. 4. – С. 133–144.

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ

Халитова Илюза Раилевна

студент 2 курса юридического факультета

Стерлитамакского филиала БашГУ

Научный руководитель – ст. преподаватель **Волкова Е.А.**

Ключевые слова: здоровье, физическая культура, воспитание, иммунитет, здоровый образ жизни

Keywords: health, physical culture, upbringing, immunity, healthy lifestyle

В современном обществе еще остались такие ценности значение которых не меняется, одной из таких ценностей является физическая культура. Физическая культура играет важную роль в формировании личности.

Одним из эффективных средств повышения работоспособности в учебном процессе и активности студентов выступает приобщение их к физкультуре и спорту.[1]

Основной компонент физической культуры – это физическое воспитание. Физическое воспитание – это педагогический процесс при котором происходит совершенствование функций организма, формирование двигательных умений, навыков, связанных с ними знаний и развития физических ка-

честв. Занятия физической культурой – это, прежде всего, профилактика различных заболеваний.

В программе обучения высших учебных заведений физическая культура становится средством становления будущих специалистов это становится основной целью физкультурного образования. Данная цель выполняет стимулирующую роль и помогает при решении следующих воспитательных и образовательных задач:

- понимание роли спорта в развитии личности, в подготовке к профессиональной деятельности;
- освоение научно-практических основ физической культуры и здорового образа жизни;
- формирование мотивационного отношения студентов к физи-

ческой культуре, потребности в регулярных занятиях физическими упражнениями;

- овладение системой практических навыков, обеспечивающих сохранение и укрепление здоровья, развитие психофизических способностей;

- обеспечение профессиональной физической подготовленности студентов к будущей профессии;

- приобретение опыта использования физкультурно-спортивной деятельности для достижения профессионально значимых целей.

В большинстве случаев, студенты занимающиеся спортом отличаются лидерскими качествами, коммуникабельностью. Именно такие студенты наиболее активно проявляют себя в учебном процессе, у них вырабатывается определенный режим дня и уверенность в себе, но самым главным выступает то, что у них повышается уровень здоровья.

Кругозор личности в сфере физической культуры определяют знания.[2] Их можно разделить на теоретические, методические и практические. Теоретические знания основываются на истории и развитии физической культуры, на закономерностях работы челове-

ского организма. Методические знания помогают студентам отвечать на некоторые вопросы, например: «как использовать теоретические знания на практике?». Практические знания дают ответ на вопрос «как правильно и эффективно выполнять то или иное физическое упражнение».

Учебные занятия являются основной формой физического воспитания, включая:

- теоретические, практические и контрольные;

- элективные практические занятия и факультативные;

- индивидуальные и индивидуально-групповые дополнительные занятия;

Физическая культура является обязательной частью учебного процесса. Физическая культура и спорт – помогают сосредоточить все внутренние ресурсы организма на достижении поставленной цели, повышают работоспособность, позволяют втиснуть выполнение намеченных дел в рамки короткого рабочего дня, вырабатывают потребность в здоровом образе жизни. Всем известно, что здоровый образ жизни не складывается только из правильного питания и сна,

организму необходима физическая нагрузка.

Литература

1. Полиевский С.П. Физическое воспитание учащейся молодежи. Изд. Москва – Медицина – 1989 г.
2. Ильинич В.И. «Физическая культура студента»: Учебник, М-2004 г.
3. Маркова В. Здоровый образ жизни студентов М., 1998 г.
4. Жеребцов А.В. «Физкультура и труд», М-1986 г.

УДК 811.111

ВИКОРИСТАННЯ ФРАКТАЛІВ У НАВЧАННІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

О. В. Хмизова,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна

***Abstract.** Innovations in technology present complicated challenges for professionals. It is essential for educators to create English language learning strategy, which takes into consideration people, interaction, time, location, and the tasks specific to the business. The purpose of this paper is to analyze some of the main theoretic and methodological issues of using fractals in Business English language learning in higher business education in Ukraine. The author concludes with a discussion on different aspects of this process.*

Keywords: Business English language learning, fractal, linguistic fractal, fractal approach, higher business education.

Ключові слова: навчання ділової англійської мови, фрактал, лінгвістичний фрактал, фрактальний підхід, вища економічна освіта.

Постановка проблеми. Досягнення сучасних міждисциплінарних досліджень, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій зумовлюють появу нових стратегічних підходів до навчання іноземних мов.

Соціальне, політичне, економічне та культурне життя суспільства, а також наукові здобутки, у свою

чергу, відображаються у мові, яка є самоорганізованою багатокомпонентною системою, що характеризується складною поведінкою її частин, змінюється і розвивається відповідно до універсальних принципів складних систем. Наприклад, фрактал – параафікс -nomics – “економічна теорія або політика” розпочав своє існування після

утворення Nixonomics (Nixon + economics), за аналогією до якого були створені інші неологізми: Reaganomics, Bushonomics, Rogernomics, Gorbanomics, Clintonomics. Завдяки високій частоті використання у групі структурно однотипних лексичних одиниць, елемент -nomics став асоціюватися із словотворчим суфіксом, що приєднується і до загальних іменників (наприклад, cybernomics, mediconomics) [1, 21]. Іншими елементами фрактального типу, що формують англійські неологізми, є, зокрема, Euro- (Eurodeposit, Euroland, Euro-market, Eurosceptic); e- (e-business, e-cash, e-government) [1, 22].

Розуміння мови як складної динамічної системи надає істотні можливості для вивчення ділової англійської мови. Запити держави і роботодавців, акцентування уваги на результатах професійної підготовки, сучасна динаміка бізнес-лідерства також впливають на освітній процес у закладах вищої економічної освіти. Враховуючи вищевказані фактори і використовуючи передові досягнення, отримані іншими науковими дисциплінами, викладачі іноземних мов можуть виходити за межі існуючих підруч-

ників та методологій для отримання якісних освітніх результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фрактальний підхід, як нова парадигма розуміння і вивчення мови на основі виявлених у природі форм, презентує інноваційні методи розробки навчальних матеріалів (М. Claypole, 2011) [2]. Слід зазначити, що фрактальні візерунки у системі англійської мови можуть бути представлені, наприклад, семантичними та фонетичними фракталами (Е. Муратова, 2011), структурою Subject-Predicate (Т. Домброван, 2016). Самоподібність фракталів проявляється як лінійно – частина є зменшеною копією цілого, так і нелінійно – частина є схожою копією цілого.

Характерні риси лінгвістичного фракталу виділяє О. Лабенко [3, 99]: частина певним чином подібна цілому (але наявна ритмічна зміна фрактальних ітерацій); містить завершену або повторювану із змінами думку; послідовне сприйняття відповідно до певних наявних у ньому рівнів чи видозмін; лінійна структура, що читається від початку до кінця.

Нелінійність лінгвістичних фракталів простежується у їх здат-

ності еволюціонувати різними шляхами, зокрема, утворювати серії похідних лексем, які актуалізують модифіковане значення форманта у сучасній англійській мові (С. Єнікєєва, 2010): *absentee* – “той, хто відсутній на роботі без поважних причин”, *presentee* – “той, хто не бере відпустку або лікарняний навіть у разі необхідності, бо прагне довести роботодавцеві свою незамінність”, *allottee* – “особа чи організація, якій дозволяється купувати нові акції компанії”, *honoree* – “особа, яка одержує нагороду” [4, 59].

Разом з цим, питання залишається все ще мало дослідженим, хоча наявність фрактальних елементів у англійській мові, а також можливість використання цих структур у практиці навчання мов, підкреслюються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення методичних шляхів використання фракталів у навчанні ділової англійської мови студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Математик Бенуа Мандельброт ввів термін “фрактал”, щоб описати

закономірність самоподібності на кожному рівні та/або масштабах структурної організації складної системи [2].

Існує кілька типів фракталів, серед яких математичні та природні. Математичні або геометричні фрактали – абстрактні, створені комп’ютерами, практично необмежені. Зміна об’єктів спостерігається в межах певної цілісності цього явища.

Лінгвістичний фрактал є одним з основних принципів структурної побудови мови (словотворення, структура речення, текстова організація) [3 – 4]. Так, фонемі об’єднуються в морфеми; останні об’єднуються в лексеми; слова об’єднуються в словосполучення та речення, а потім з’являється текст. Чим вище рівень комбінацій, тим ширшим є діапазон можливих альтернатив (Т. Домброван, 2016) [5, 105].

Іншим прикладом можуть слугувати словотворчі елементи перехідного характеру (зокрема, *-free*, *-friendly*), які утворюють лексичні інновації за формулою *N + friendly*; *N + free*: *cost-free*, *duty-free*, *patent-free*, *passport-free*, *rent-free*, *risk-free*, *subsidy-free*, *tax-free*, *visa-free*;

business-friendly, investor-friendly, market-friendly, media-friendly, text-friendly [4, 60].

Отже, фрактальний підхід зосереджується на динамічному характері сучасної розмовної мови, а не на її фіксованому стані [2].

Розглянемо детальніше деякі методичні шляхи використання фракталів у навчанні ділової англійської мови студентів економічних спеціальностей.

Фрактальні елементи застосовуються, зокрема, для ознайомлення з граматичним матеріалом, оволодіння аудіюванням, усним і письмовим мовленням та розширення лексичного запасу студентів.

До закладів вищої освіти абітурієнти приходять вже ознайомлені із звуками англійської мови. Практика показує, що майбутні економісти потребують більше безпосереднього вправління у вимові тих чи інших англійських звуків. З цією метою використовуються фрактальні структури у вигляді скоромовок [3] у а) вправах на рецепцію та б) вправах на репродукцію/продукцію, які взаємопов'язані і націлені на формування як слухових, так і вимовних навичок.

Вивчаючи лексичний матеріал, зокрема, із застосуванням інтелектуальних карт, студенти знаходять фрактальні елементи різних типів. Наприклад, суфікс -ize (-ise), за допомогою якого утворюються англійські неологізми, зокрема, customerize – “спрямовувати діяльність фірми на повне задоволення потреб клієнтів, на покращення їх обслуговування, на збільшення кількості замовників”, globalize “утворювати транснаціональні корпорації у сфері економіки, політики тощо”, dollarize “перейти на грошову одиницю США шляхом ліквідації власної грошової одиниці”, marketize “впроваджувати ринкові механізми, переходити на ринкову економіку” [4, 58]. Студенти знайомляться з певними моделями сучасного словотвору, зокрема [4, 63]: N + watcher (де афіксоїд watcher – “аналітик, експерт у певній галузі” має агентивне значення, наприклад: bank-watcher, blog-watcher, budget-watcher, congress-watcher, newswatcher, poll-watcher, union-watcher, Wall Street-watcher, work-watcher); N + person (наприклад: businessperson, chairperson, houseperson, statesperson, у яких парафікс –person посів місце гендер-

них елементів –man та –woman, що обумовлюється прагненням до політичної толерантності).

Фрактальні структури використовуються також у вивченні граматичного матеріалу, зокрема, теми «Артикль» (студентам пояснюють, наприклад, що артиклі a/an, або the не вживаються у таких сталих словосполученнях, як: all alone, all ever, all around, all along, all at once, all the more so, all the same, all but, all in all та in [3]).

Для реалізації фрактального підходу педагогам варто [2]: зосередити увагу на використанні сучасної розмовної англійської мови; заохочувати студентів застосовувати нові навчальні засоби; тестувати граматичні правила на практиці; впроваджувати новий навчальний матеріал з широкого кола джерел, навіть якщо вони суперечать одне одному; використовувати дидактичні рольові ігри; надавати студентам комплексні моделі-зразки англійської мови у різних формах; підкреслювати вплив контексту на сенс висловлювань; вдосконалювати власні мовні і мовленнєві навички.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розроблений нами курс ділової англійської мови

є унікальною можливістю формування лідерської позиції та професійного вдосконалення майбутніх економістів. Викладання спрямоване на те, щоб допомогти студентам у вирішенні складних міждисциплінарних питань, створенні позитивних змін і досягненні поставлених цілей засобами вивчення іноземної мови. Використовуючи різні інтерактивні методи навчання, лінгвістичні фрактали (зокрема, у вигляді інтелектуальних карт), беручи участь у бізнес-кейсах та дослідницьких проектах, обговоренні цілей, змісту та процесів їх роботи на регулярній основі, отриманні якісних відгуків, майбутні економісти розвивають як розуміння бізнес-лідерства, так і іншомовну професійну компетентність.

Фрактальний підхід до навчання ділової англійської мови є одним із шляхів втілення концептуальної ідеї структурування і розвитку вищої школи на основі взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу, що ставить за мету створення оптимальних умов професійного розвитку особистості.

Література

1. Бялик В. Д. Шляхи маніфестації мовного конденсованого знання // Нау-

- ковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – 2014. – № 2 – С.18 – 22.
2. Claypole Maurice. Exploring Benoît Mandelbrot's Linguistic Legacy [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.fractal-approach.com/Teaching-Times-Spring-2011.pdf>
 3. Лабенко О. Застосування методу інформаційного моделювання у процесі вивчення англійської мови студентами немовних факультетів. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/ntmd/konferentsiy/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/seksiia-1/3523>
 4. Єнікеева С. М. Самоорганізація словотвірного ряду (на матеріалі сучасної англійської мови) // Нова філологія – 2010 – № 42 – С. 59 – 66.
 5. Dombrovan T.I. Linguistic Synergetics: Origin, Key Concepts and Application // Записки з романо-германської філології. – 2016 – Вип. 2 (37) – С. 95-107.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Прокопчук Віта Юрївна

здобувач кафедри суспільних дисциплін НУВГП м.Рівне

Відстежуючи динаміку професійного зростання, важливо не залишити поза увагою особистісні важелі самовдосконалення та можливості особистісної самоідентифікації як процедури, що вимагає вибору належного методологічного інструментарію та плану дослідження. У цьому контексті структурно-функціональний аналіз як найпосутніше відображає потребу експлікації дослідницьких завдань. На основі цього підходу можна розглянути таку модель особистісної ідентичності, яка володіє прогностичним потенціалом, що дозволить інтерпретувати механізми її розвитку і прояву на різних рівнях з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів.

Зокрема структурно-функціональний аналіз розглядає ідентичність як структурно розчленовану цілісність, у якій кожен елемент структури має своє визначене функціональне значення. Особис-

тісна ідентичність позначає самовизначення на основі фізичних, інтелектуальних, моральних характеристик. Треба взяти до уваги і те, що особистість затвердила за собою цілий спектр значень, як-от: самобутність, психофізіологічна цілісність, психологічна визначеність, самототожність та тотожність з іншими об'єктами, самість як справжність індивіда, самоприналежність та самореферентність, цілісність, релевантність внутрішнього досвіду зовнішньому та ін. Структурно-функціональна традиція розглядає особистісну ідентичність як таку, що являє собою об'єктивно фіксовану сукупність певних особистісних рис, функцій, мотивів та ін., що постають як стабільні характеристики і виконують роль основних будівельних блоків людської психіки. І, як стверджують Л. Х'елл та Д. Зіглер, «у цьому розумінні вони аналогічні таким поняттям як атоми та клітини у

природничих науках» [2, с.19]. Не випадково однією з найбільш популярних є концепція рис особистості, причому риса постає як стійка якість або схильність людини вести себе певним чином у різних ситуаціях. Найбільш авторитетними у сфері дослідження особистісних рис є праці Г. Олпорта, Р. Кеттела і Г. Айзенка, які вважали за доцільне структуру особистості схематично представити у термінах гіпотетичних якостей, що покладені в основу поведінки. А уже звідси регламентується гіпотетичний характер структурних концепцій. З другого боку, на думку Л. Хелла та Д. Зіглера, структура особистості може бути експлікована за допомогою концепції типу особистості, що постає у вигляді сукупності стійких рис, які являють собою самостійну категорію з чітко окресленими межами. Власне від концепцій, що покладаються в основу опису структури особистості, залежать теорії особистості, причому деякі з них являють собою складні багаторівневі та ретельно розроблені структурні побудови.

Найбільш яскравою їх ілюстрацією психоаналітична парадигма

дослідження особистісної ідентичності, представниками якої є У. Джеймс, З. Фрейд, Е. Еріксон, Дж. Марсія, А. Ватерман та ін. Зокрема З. Фрейд у праці «Психологія сновидінь» використовує поняття ідентифікації [4, с. 84-86] на позначення неусвідомлюваного процесу ототожнення себе з іншими об'єктами. Таким чином з'явився потужний поштовх для встановлення причинно-наслідкових та процесуально-результативних зв'язків між поняттями ідентифікації та ідентичності. У цьому плані цікавими є роздуми психоаналітика про мету ідентифікації такого особистісного типу, як істероїд. Тут З. Фрейд доходить висновку про те, що її глибинною основою є незадоволена потреба, що реалізується у суб'єктивних фантазмах. Відтак, процес ідентифікації набуває контурів своєрідного захисного організму, що знаходить своє відображення у теорії едіпового комплексу. У пізніх працях дослідника ідентифікація трактується як механізм психологічного захисту, суть якого розкривається через ототожнення з об'єктом, що наділений дефіцитними якостями. З. Фрейд визначає ідентичність як індивіду-

альний внутрішній світ, домінантами якого стають Ід, Его і Суперего. Згідно з його вченням, розвиток ідентичності відбувається двома рівнозначними шляхами: біологічним, що передбачає становлення організму як ієрархічної організації поміж живих органічних систем у життєвому циклі, та соціальним, у контексті якого маємо систематизацію організмів у певні групи, структуровані історично, територіально та культурно. Шляхом ідентифікації відбувається несвідоме ототожнення суб'єкта з об'єктом, наслідком якого стає «Суперего». Серед мотивів, що обумовлюють його існування, З. Фрейд називає страх втрати любові та страх перед покаранням. Проте найбільш присутньою причиною ідентифікації дослідник вважає власне біологічну природу людини. Метою ідентифікації, на переконання З. Фрейда, є біологічна адаптація. Невипадково основні джерела самоповаги, якот: дитячий нарцисизм, дитячий Егоцентризм, незмінне слідування своїм «Его-ідеалам», об'єктивне лібідо, любов до інших, формуються саме у дитинстві [5, с. 442–446].

Мусимо підкреслити, що у психоаналітичній концепції З.Фрейда

процес ідентифікації винесений за межі свідомості. І якщо свідомою ідентифікація визначається специфікою процесів рефлексії та ступенем їх когнітивної складності, то несвідомі аспекти ідентичності є не так очевидними і являють собою певні приховані характеристики образу особистості, які травмують і викликають неспокій. Прикметно, що вони можуть мати як статичний характер, оскільки постійно фігурують у структурі ідентичності, так і динамічний, оскільки продукуються самим суб'єктом. Психоаналіз пов'язує таку динаміку із продукуванням щораз нових фантазмів для задоволення власних бажань, з-посеред яких найважливішим вважається віднайдення своєї ідентичності, що становить найбільші труднощі, оскільки ідентичність не хоче себе оприявнювати, вона мовби «вислизає», прагнучи уникнути контролю свідомості. Варто зауважити, що тут йдеться не про приховану ідентичність, що потребує інтерпретацій, а про ту, що ховається, не бажаючи бути виявленою. Зважаючи на те, що саме несвідомі аспекти ідентичності формують стиль поведінки та світовідчуття людини,

їм відводиться визначальна роль. І у цьому плані психоаналітична модель особистісної ідентичності набуває особливого значення.

У її площині найбільш повно структура особистісної ідентичності представлена у дослідженні Е. Еріксона «Дитинство і суспільство», «Ідентичність: молодість і криза». Тут варто зауважити, що психоаналітична модель особистості Е. Еріксона значною мірою відрізняється від фрейдівської, що була скерована на вирішення психічних проблем, розладів внутрішнього світу. У зв'язку з цим Е. Еріксон набув статусу «недогматичного, емансипованого фрейдиста», який наполягав на тому, що людина не завжди є маріонеткою в руках міфічного Ероса, а постійне ігнорування людської особистості і недовіра до зовнішніх проявів можуть привести до нав'язливого схилення перед підсвідомим, «до догматичного акценту на внутрішні процеси як єдину сутність людських проявів» [1, с. 3-22].

Невипадково, констатуєчи крах аристократичних, аграрних, національних цінностей, очевидну неухильну механізацію, Е. Еріксон послідовно проводить думку про те, що дослідження ідентичності від-

тепер стає стратегічним завданням, подібно до того, як у часи З. Фрейда дослідження сексуальності.

Експлікуючи ідентичність як складне особистісне утворення в межах власної тотожності та цілісності, спадкоємності минулого, теперішнього і майбутнього, прийняття власної подібності до інших, а також унікальності і неповторності, Е. Еріксон відстежує процес трансформації життєвого досвіду людини в індивідуальне Я. У його розумінні ідентичність являє собою самототожність, що перебуває у безперервному розвитку та самовдосконаленні, це своєрідний самообраз, який індивід співвідносить із собою і який вбирає в себе все багатство відношень особистості до наявної дійсності і формує відчуття адекватності і стабільного володіння особистістю власним Я та ситуацією, що склалася, а також здатність до осмисленого на повноцінного розв'язання завдань, що виникають на кожному етапі особистісного розвитку. Інакше кажучи, психоаналітик вбачає в ідентичності організацію життєвого досвіду, основними властивостями якого є мінливість і тривалість.

Історично одна з найбільш пізніх концепцій психоаналізу знаходить своє відтворення у теорії гуманістичного психоаналізу Е. Фромма. У його психоаналітичній площині інтерпретативна модель ідентичності вбирає в себе переосмислені ідеї психоаналітичної школи З. Фрейда, ідеї представників франкфуртської школи (Т. Адорно, М. Хоркхаймер, Г. Маркузе та ін.) Особистісний смисл ідентичності полягає у відритті власної унікальності, внутрішньої свободи, самотворенні і самовтіленні. Так, у праці «Втеча від свободи», апелюючи до проблеми ідентичності, Е. Фромм одним із головних мотивів її появи називає усвідомлення власної співпричетності з буттям, а з-поміж п'яти базових (екзистенційних) потреб людини (потреби у спілкуванні, потреби у творенні і творчості як способі подолання своєї тваринної природи, потреби в укоріненні, тобто надійній основі власного життя, потреби у пізнанні довкілля та присвяти життя комусь, у смислі життя) виокремлює потребу в ідентичності як тотожності із самим собою. [3, с. 22–185].

Таким чином структурно-функціональний аналіз дозволяє ствердити думку про те, що особистісна ідентичність формується і проявляється на психофізіологічному, психічному та особистісному рівнях. Її розвиток пов'язаний із мотивами, цілями, завданнями, домаганнями, настановами, емоційними станами, здібностями тощо. Особистісна ідентичність є складним інтегральним утворенням, що зазнає постійного впливу психологічних, особистісних і соціальних факторів.

Література:

1. Эриксон Э . Молодой Лютер. М., 1996. См. Руткевич А. М. «Психоистория» Э. Г. Эриксона. // там же С. 3-22. с. 274
2. Хьелл Л., Зиглер Д.Х35 Теории личности (Основные положения, исследования и применение). – СПб. Питер. Пресс, 1997. – 608 с. С.19
3. Фромм Э. Бегство от свободы // Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для самого себя. М.: Изида, Клиника глубинной психологии проф. П.С. Гуревича, 2004. С. 22–185.
4. Фрейд З. Толкование сновидений: пер. с нем. М.: Эксио ; СПб.: Мизгард, 2005. 1083 с., с. 84-86
5. Фрейд З. «Идеал Я»/ З. Фрейд // Психология самосознания: хрестоматия. Самара. 2000. С. 442–446.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПСИХОЛОГІЯ»

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук,
доцент кафедри Теоретичної та практичної психології
Національного університету “Львівська політехніка”

Ключові слова: залучення студентів до наукової діяльності, організація виконання курсових робіт, підготовка майбутніх професійних психологів.

Key words: attraction of students to scientific activity, organization of implementation of term papers, preparation of future professional psychologists.

Підготовка кваліфікованих фахівців у ВНЗ вимагає надання вмінь і навичок у вирішенні нестандартних завдань, які зустрічаються в реальних умовах практичної діяльності. Дієвим способом їх вирішення є залучення майбутніх фахівців до студентської наукової роботи, що повною мірою стосується і підготовки практичних психологів. У даний час залучення студентів до дослідницької діяльності відбувається практично з першого року навчання, коли студенти повинні виконати курсову роботу з навчального курсу «Загальна психологія» (як підсумок 2-х семестрів її вивчення), через що як організація цієї роботи викладачами, так і виконання таких робіт студентами

наражається на значні труднощі. Необхідність розгляду ситуації, що склалася, зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи: розглянути особливості організації виконання курсових робіт у студентів-психологів.

Розпочати підготовку до виконання першої курсової роботи необхідно з роз'яснення ролі науки у сучасному суспільстві, психології зокрема. Студентам, що приступають до виконання наукової роботи, необхідно знати теорію та методологію наукової діяльності, оскільки у процесі оволодіння необхідними навичками виникає низка питань методологічного характеру. Передусім, молодим науковцям бракує

досвіду у використанні методів наукового пізнання, застосування логіки, сучасних технологій, принципів і теоретичних підходів із арсеналу психологічної науки.

Після з'ясування попередніх питань, слід приступати до роз'яснення особливостей написання курсової роботи, розпочавши з висвітлення технології цього процесу. Для того, щоб майбутній фахівець виконав всі вимоги він повинен бути ознайомлений із основами наукового дослідження. Необхідно сказати про рівні знань, що задіюються у процесі написання курсової роботи: теоретичний та емпіричний, відповідно до цього і методи здобуття таких знань поділяються на теоретичні й емпіричні. Відповідно, далі необхідно розповісти про специфіку теоретичного й емпіричного пізнання; об'єднання емпіричних і теоретичних знань у єдине ціле становлять зміст науки. Базуючись на тому, що кожне наукове дослідження повинно містити у собі два рівні наукового знання, під час написання курсової роботи прийнято розділяти дві основні її частини: теоретичну й емпіричну. Однак науковість роботи визначається також

дотриманням певних принципів наукового дослідження, які є як загальнонауковими, так і конкретно психологічними. Тому далі необхідно внести ясність у питання про принципи наукового дослідження у психології.

Згодом виклад необхідно зосередити на інформації про методи наукового дослідження у курсовій роботі; потрібно розповісти про методи теоретичного й емпіричного пізнання дійсності. Після цього виклад можна перенести на розповідь про методи емпіричного пізнання дійсності; які поділяють на кількісні та якісні; тож слід зосередитися на розкритті їхніх відмінностей та специфіки застосування під час проведення дослідження.

Кожне дослідження, яке можна вважати науковим, здійснюється у ряд етапів, тому далі необхідно приступити до розгляду етапів написання курсової роботи. Етап дослідження – це його частина, що характеризується конкретними завданнями, виконання яких дає можливість переходити до наступної частини дослідження. Можна виділити такі етапи: підготовчий, етап теоретичного опрацювання літератури, підготовчий до емпі-

ричної частини, збір даних, систематизація результатів дослідження, попереднє опрацювання отриманих результатів, аналіз та інтерпретація отриманих даних, формулювання висновків та практичних рекомендацій, оформлення роботи та її презентація.

Далі виклад переносимо на розгляд питань про вимоги до оформлення курсової та її структури; передусім необхідно пояснити вимоги до написання вступу. Вступ курсової роботи повинен відображати основну проблему дослідження, його актуальність, предмет та об'єкт вивчення, мету та завдання, а також науково-практичну значимість результатів дослідження. Із загальної сукупності психологічних проблем визначається та, яка безпосередньо викликає інтерес дослідника. Проблема дослідження – це форма та засіб наукового пізнання, що є єдністю двох змістовних елементів: 1) Знання про незнання і передбачення можливості наукового з'ясування; 2) Питання чи інтерес, яке висвітлює дослідник у своєму дослідженні. Проблема дослідження відображає його актуальність; актуальність дослідження – наголошення на тому,

яку важливу проблему науки та практики розв'язує конкретна наукова праця. Для пояснення цих положень необхідно навести приклади взаємозв'язку теми, мети та завдань дослідження.

Після цього потрібно розповісти про вимоги до написання теоретичної частини курсової роботи. Почати слід з пояснення вимоги, згідно з якою у першому розділі студент здійснює аналіз літератури, висвітлюючи стан дослідження проблеми різними авторами. Якщо це доцільно, теоретичну частину можна розбити на 2 або максимум 3 структурні підрозділи. Зразки назв розділів і підрозділів наводяться, до різних тем, що їх називають студенти. Зауважимо також, що класифікація матеріалу і його групування у розділи та підрозділи повинна відображати логіку викладу матеріалу і є необхідною лише тоді, коли це полегшує розуміння інформації.

Варто відзначити, що важливим аспектом у написанні теоретичної частини роботи є врахування посилення на авторів, чийі ідеї використовуються у теоретичній частині. У розділі, присвяченому теоретичному опрацюванню літератури, необхідно продемонструвати ово-

лодіння методами теоретичного пізнання. Тобто у роботі доречно не лише переписувати теорії, але й порівнювати їх, не тільки наводити класифікації, але й аналізувати їх недоліки порівняно з іншими класифікаціями і т. д. Далі необхідно зосередитися на вимогах до написання емпіричної частини курсової роботи. Слід пояснити, що другий розділ містить власне опис та аналіз емпіричних результатів дослідження. Починаємо з формулювання його назви, поділу на підрозділи; кожен із підрозділів емпіричної частини дослідження повинен мати назву.

Лише на першому курсі студенти можуть не виконувати емпіричне дослідження, замінивши цей розділ практичним.

Особливо детально потрібно зупинитися на вимогах до написання висновків та рекомендацій. У висновках стисло подаються основні отримані наукові та практичні результати у формі окремих пунктів; вони повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми та її значення для науки та

практики. У висновках робиться підсумок всієї виконаної роботи, висвітлюються наявні здобутки, (які, власне, ставновлять її основну цінність), крім цього, вказуються перспективи подальшого вивчення того чи іншого питання тощо. При їх написанні потрібно врахувати певні вимоги, про які потрібно детально розповісти.

На завершення потрібно розповісти про підготовку до виступу під час захисту роботи та процедуру захисту. Детальнішу інформацію про дане дослідження викладено у статті [1].

Висновок. Застосування оптимального підходу до виконання курсових робіт передбачає надання необхідних знань про всі етапи її виконання, викладу їх у певній логічній послідовності, що дозволяє зробити ці знання доступнішими і зрозумілішими, а відповідно, полегшити процес виконання курсової роботи.

Література:

1. Вінтюк Ю. В. Організація виконання курсових робіт у студентів-психологів / Ю. В. Вінтюк // Молодий вчений. – 2018. – № 4 (56). – Ч. III. – С. 484-488.

ДЕТСКИЙ КОЛЛЕКТИВ КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ВОСПИТАНИЯ В ШКОЛЕ В.А. КАРАКОВСКОГО

Абдрашитова К. М.,

студент 2 курс

Научный руководитель – д.п.н., профессор *Головнева Е.В.*

СФ ФГБОУ ВО «Башкирский государственный университет»

Ключевые слова: обучение, воспитание, коллектив, формирование, социальная среда.

Keywords: education, upbringing, collective, formation, social environment.

Коллектив – естественная социальная среда, в которой происходит социализация детей и подростков. Взросление, вхождение в социальную жизнь общества невозможно для человека, если он умеет жить только своими интересами, не способен взаимодействовать с разными людьми, общаться, не получил опыта самоутверждения в коллективной деятельности [1].

Коллектив, по мнению А.С. Макаренко, – своеобразный «гимнастический зал» для обретения и оттачивания опыта гражданского поведения. Общественная деятельность в школьном коллективе, участие в работе органов самоуправления способствует формированию общественной активности,

вызывает готовность проявлять инициативу, брать на себя ответственность, оказывать помощь товарищам, заботиться об окружающих [1].

Коллектив способствует духовно-нравственному развитию личности. Поиск истинных ценностей и смысла жизни невозможен в уединении от товарищей, без проявления своего индивидуального своеобразия, без «столкновения смыслов», отстаивания своих убеждений, своего нравственного выбора.

Коллектив способствует формированию опыта участия в коллективных формах организации труда. Реальная производственная деятельность детей и подростков,

когда они станут взрослыми, требует взаимной зависимости и ответственности в экономических ситуациях, проявления деловитости, организованности, терпения, способности планировать свой труд, согласовывать свои действия с партнерами, а часто и управлять трудовым коллективом [1, с. 103].

Основные черты детского коллектива:

1) постановка и достижение общественно значимых целей и задач (увлекательных перспектив);

2) включение школьников в различные виды социальной деятельности с учётом их возраста и индивидуальных особенностей, половозрастных различий;

3) формирование отношений ответственной зависимости как основы равноправия и сплочения коллектива;

4) выработка правильного общественного мнения;

5) появление, поддержание и накопление положительных традиций в коллективе;

6) организация действенной работы органов самоуправления;

7) мажорный стиль жизни детского коллектива: постоянная готовность воспитанников к дей-

ствию, ощущение собственного достоинства, вытекающее из представления о ценности всего коллектива [2, с.159].

В.А. Караковский успешно реализовал принцип воспитания личности в коллективе. Ввёл весенний коммунарский сбор, проводившийся во время каникул. По времени он занимал около трёх дней. Коммунарский сбор представлял собой выполнение коллективных творческих дел и способствовал формированию у учащихся чувства ответственности, взаимовыручки, дисциплинированности, дружелюбия. Также важным на сборе выступает особая психологическая обстановка, в которой у детей формируется чувство сплочённости, стремление помочь ближнему.

Сбор занимает по времени малую часть учебного года, однако он является мощным средством достижения чувства сплочённости в детском коллективе и макетом идеальных отношений, которые должны быть между учащимися.

Также Владимир Абрамович организовал выполнение ключевых общешкольных дел. Они внесли в школьную жизнь определённый

строгий ритм, точную упорядоченность. Каждый ученик становился ответственным, ведь ему предстояло создание своего собственного продукта труда.

Сборы и общешкольные дела стали основой воспитательной системы в школе В.А. Караковского.

Ведущей идеей в школе Караковского является гуманистическая направленность. Вся деятельность направлена на интересы школьника, его способности, индивидуальные и возрастные особенности. Стоит отметить и дружелюбный тон в педагогическом коллективе. Среди учителей нормой считается заинтересованное об-

суждение детских проблем, внимательное отношение к каждому ребёнку, не тактичны грубый тон, окрик и осуждение.

Таким образом, В. А. Караковский успешно использовал принцип воспитания личности в коллективе. Он помогал детям учиться общаться, взаимодействовать, помогать ближнему, проявить себя, учитывая их индивидуальные и возрастные особенности.

Список использованной литературы

1. Голованова Н.Ф.. Общая педагогика. СПб.: Речь, 2005.. – 320 с.
2. Кривошенко Л.П., Вайндорф-Сысоева М.Е.. Педагогика. М.: Проспект, 2004..– 432 с.

TEACHER TRAINING FOR THE USE OF TEST TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE IN THE INITIAL CLASSES

Волошина Ольга

здобувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка м.Кропивницький, Україна

Voloshina Olga.

Key words: test technologies, foreign language, teacher training, elementary school.

Recently, in the context of Ukraine's integration into the world community, the problems of quality of education have been sharply marked, they are seeking reliable means, methods and technologies for evaluating its results, correlated with international standards. To enter the number of technically, economically and culturally developed countries of the world, modernization of native education is needed.

The problem of test control has been studied by many foreign and domestic scientists (M. Volodin, A. Gorchev, N. Lyakhovitsky, F. Rabinovich, I. Rapoport, S. Folomkin), however, still remains relevant today.

According to many researchers (S. Nikolaev, I. Kolomiets, H. Douglas

Brown, J. Hunt, M. Horland), methodologists and teachers, the test is one of the most effective methods of control in the study of a foreign language. [5].

With the correct organization of the educational process, control helps to develop the memory, thinking and language of students, systematizes their knowledge, promptly reveals the miscalculations of the educational process and serves to prevent them. A well-organized control of students' knowledge contributes to the democratization of the learning process, its intensification and differentiation of learning. It helps the teacher to receive objective information (feedback) on the course of the student's learning and cognitive activity [2].

Control is the identification, establishment, and evaluation of students' knowledge, that is, determining the volume, level and quality of learning the learning material, identifying success in learning, knowledge gaps, skills and abilities of individual students and the entire class to make the necessary adjustments to the learning process, for improvement of its content, methods, means and forms of organization.

The main tasks of control are to identify the level of correctness, volume, depth and reality of knowledge acquired by the students, obtain information about the nature of cognitive activity, the level of autonomy and activity of students in the learning process, the establishment of the effectiveness of methods, forms and methods of their learning [3].

As for methods for controlling knowledge, skills and abilities, the following basic methods of controlling knowledge, skills and abilities of students were identified in the history of the school development: oral check, written check, graphic check, test check. Somewhat conditional to the methods of verification include observations.

Test scan is becoming increasingly widespread. The essence of this meth-

od is to determine the tasks (questions) that are submitted to alternative responses. The student should choose the correct answer, to argue his choice. There may be a task to construct an answer. The test can be carried out in machine and in machinery mode [4].

The test is a measurement tool that takes place in the assessment strategies and is only one part of the assessment. The test is selected according to certain rules and measures certain properties [2].

Test control or testing as a term means in the narrow sense of the use and conduct of the test, and in the broad – as a set of stages of planning, compilation and test of tests, processing and interpretation of test results [3].

- Testing in foreign language learning is conducted to identify:
- level of achievement in a certain type of activity;
- abilities to a certain type of activity;
- difficulties in mastering one or another type of activity and possible ways of overcoming them [6].

In practice, teachers often have to meet the tests of the first group. Such tests can measure general skills in linguistic activity or achieve a certain level of skills in the process of learning a particular course of study.

Current test control is carried out in the process of training, thematic test control – upon completion of work on a separate topic, cross-test control – at the end of the semester, final test control – upon completion of training on a separate course.

Border control is carried out at a certain time. This may be the end of the semester.

The goal of border control is to obtain objective and accurate results of student achievements in a particular segment of the educational process in English.

In the teaching of foreign languages, lingodidactic testing is used. The lingvodidactic test is called prepared according to certain requirements a set of tasks that have undergone a preliminary test in order to determine qualitative indicators and which allow the participants to identify the level of their linguistic or communicative competence and evaluate the results of testing according to pre-established criteria [3].

The main indicators of the quality of the lingodidactic test are validity, reliability, differential ability, practicality and cost-effectiveness.

Non-standardized tests are developed by the teacher for their students. Such tests are compiled on the mate-

rial of a specific topic to check the level of formation of certain skills or abilities. Non-standardized tests are used during ongoing monitoring to provide feedback in the teaching of a foreign language. Non-standardized tests do not require the definition of all quantitative quality metrics. But it is advisable to find in this test very difficult and too easy questions and replace them with more acceptable ones. To determine difficult or easy tasks, use the following method: calculate the percentage of testers who completed the task. If only 15% and fewer testers correctly performed the task, it can be considered difficult. If 85% of the testers coped with the task, it is considered easy [1].

The control also implements the function of ensuring the interaction of the teacher and students in the pedagogical process.

The interaction is that the teacher acts as the subject of control, and the student as an object of control activity and as an entity undergoing this action, carries out self-regulation and self-correction of its activities, thereby providing an indirect effect on the teacher, on the content of his instructive activities.

The supervising activity of the teacher acts as an open system, flexible,

able to change depending on the information coming from the students through the channels of feedback. In essence, the teacher in the control process also gets the status of the subject, self-regulating his «behavior», and the object, depending on the student and testing his «pressure». In the course of control realized in unity, both the status – a student and a teacher [6].

The control and assessment of students' knowledge, skills and abilities is an important element of the educational process. With proper organization it promotes memory, thinking and language students, systematizing their knowledge, timely exposes shortcomings of the educational process and serves to prevent them.

The teacher faces the task of organizing the learning process so that control is included in the learning system as a mandatory functional component that ensures its purposefulness and objectivity. The most effective form of control for today is the test.

The suitability of tests for the diagnosis of knowledge, in addition to their objectivity, follows from the fact that this kind of control makes it possible to put questions in the volume of the entire subject course, moreover, the results can be well compared with

each other. All this simultaneously allows you to set the range of individual differences of students. Test control simplifies the examination of the work by the teacher and enables to organize the final and final control, to intensify the activity of the students by reaching the control of a greater number of schoolchildren, to check the knowledge of a large volume of material over a short period of time.

References

1. Gorchev A.Yu. Method of test control of oral speech skills. Foreign languages at school. 1976. №6. P. 7 – 11
2. Malafii IV Didactics. Textbook – K.: Condor, 2009. 406 c.
3. Methodology of teaching foreign language in secondary schools: Textbook. Kind. 2nd, vers and processing. Pcs. authors under the guidance. S.Yu. Nikolaeva. K.Lenvit, 2002. 328 p.
4. Omelchenko V.L., Omelchenko S.V., Melnichuk S.G. Pedagogy. Part I. General principles of pedagogy. Theory of teaching (didactics): A manual for students of pedagogical institutions. Kirovograd. 1997. p.121-123.
5. Polyakov O.G. Some problems with the use of tests as one of the means of controlling the teaching of pupils in a foreign language. Foreign languages at school. No. 2, 1994. pp. 9 – 12.
6. Rogova GV, Rabinovich FM, Sakharova T.E. Methodology of teaching foreign languages in high school. M., 1991. 285 p.
7. info@conferenc.pl

КУЛЬТУРОТВОРЧА ФУНКЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гордієнко С.Г.

старший викладач, кафедра англійської філології та перекладу,
Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального
закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Ключові слова: виховання, розвиток, культура, заклад вищої освіти, різнобічна освіта.

Key words: education, development, culture, higher educational, establishment, all-round education.

На сучасному етапі розбудови демократичного суспільства відбувається суттєве переосмислення ціннісних настанов та ідеалів, здійснюється світоглядна переорієнтація особистісної і суспільної свідомості. Однією з найважливіших сфер людської діяльності, де відбувається формування молоді людини, є освіта, яка має виховати особистість з високою культурою та морально-духовними якостями. Культура й освіта – важливі фактори прогресу будь-якого суспільства, головна умова його подальшого розвитку.

Практика світового розвитку говорить про зростаючу роль освіти для прогресу суспільства, адже ніщо не возвеличує людину більше,

ніж знання. У сучасних умовах вища школа виступає могутнім чинником відродження нації, виховання у молоді національної свідомості, гуманізму та духовності. Досягненню цієї мети підпорядкована вся навчально-виховна робота науково-педагогічних колективів.

Проблема культурного та духовного розвитку молоді, роль вищої освіти та культури у світовому культурному процесі завжди викликала великий теоретичний і практичний інтерес. Вища освіта покликана сприяти формуванню інтелектуального потенціалу нації, всебічному розвитку особистості як найвищої цінності суспільства. Вона є запорукою гармонійного

розвитку духовної культури українського народу, відтворення продуктивних сил України [1,248].

Заклад вищої освіти – це установа, метою якої є продовження освіти молоді людини: виховання, формування, становлення, розвиток, навчання. Нова світоглядна концепція орієнтується на виховання вільної людини з високою культурою та духовністю, яка може самостійно діяти в новому демократичному суспільстві.

Перед керівниками вищої освіти, науковцями та педагогами завжди стояло й стоїть багато питань, зокрема, як навчати студента, майбутнього спеціаліста, не лише у справі професійної підготовки, а й усебічно розвиненої людини з високими моральними цінностями. Однією з багатьох є проблема виховання культурної особистості. Для цього треба мати чітке уявлення – якої культури повинна навчати молодь вища школа, на якому матеріалі, який зміст належить закласти у вищу освіту? Як бачимо, питань тут багато, і науковці разом із практичними педагогами повинні дати на них відповідь. Деякі вчені вважають, що «українській національній культурі притаман-

ний європейський характер, бо сформувалася вона в Україні, державі, що розташована в самому центрі Європи. Тож цілком логічно, що в основі виховання українського студентства має лежати принцип європеїзму» [4,94]. Можливо, це дійсно так, але ж, щоб досягти справжнього рівня, нам ще необхідно дуже багато працювати, починаючи з середньої школи, продовжуючи у закладі вищої освіти, працювати над самовихованням і самовдосконаленням. І, мабуть, найголовніше, треба мати міцне фінансово-економічне підґрунтя.

Особливого значення в культуротворчій функції вищої освіти набувають питання сприйняття іншої культури. Діалог, розуміння іншої культури, а отже, і своєї української, – це активне ставлення, не лише маніфестація своєї культурної позиції і цінностей, а й звільнення місця для іншої культурної позиції.

Взаємозв'язок і взаємопроникнення різних національних культур сприяє прогресу людства. У наш час жодна цивілізована країна не може дозволити собі працювати ізольовано від світової спільноти. «Культура вносить відповідні ко-

рективи у духовне життя суспільства, служить передумовою радикалізації і стабілізації всіх сфер суспільного буття...» [3,110].

Останнім часом серед педагогів набула популярності концепція «інтеркультурної освіти», метою якої є формування людини як громадянина країни, Європи та світу з такими якостями, як: гуманність, толерантність, об'єктивність, творче співробітництво, здатність до самостійного вибору в оцінках та вчинках, до усвідомлення загальнолюдських цінностей.

В українському педагогічному словнику С. Гончаренка культура визначається як «рівень освіченості, вихованості, рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності» [2,182]. У зв'язку з цим виходить, що у вихованні культури основну роль відіграє вища освіта, а саме – її культуротворча функція. Розвиток культури і розвиток науки – процеси, які часто протікають паралельно, взаємопов'язані між собою.

Освіта – це феномен культури, і культурологічний підхід є важливою умовою розвитку освіти й засобом реалізації ідеї її гуманізації. Культурологічна парадигма вищої

освіти допомагає визначити шлях вищої освіти, модернізації її змісту.

Аналіз сучасних тенденцій і проблем розвитку вищої освіти показує, що вища школа приділяє значну увагу виховній роботі, підготовці високоосвіченого спеціаліста з високими моральними якостями та культурою. Але процес це надзвичайно складний, багатомірний і копіткий. Складність зумовлена впливом багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, які треба передбачувати у вихованні студентів – вплив соціального середовища, складність і неповторність особистості.

Культурологічний підхід як сукупність методологічних і методичних принципів тлумачення освіти і виховання з позицій культури, заклав основу для інтеграції багатьох інноваційних ідей і створення культуропоміркованої моделі освіти. Такий підхід зводиться до модернізації освітніх процесів вищої школи, наданні їм цільового змісту, організаційної і системної цілісності, використання різноманітних культуротворчих педагогічних методів і засобів навчання і виховання. Заклади вищої освіти мають стати виховним та культур-

ним середовищем, адже формування особистості відбувається не ізольовано, а в спілкуванні з людьми, в суспільстві, поза яким розвиток відбуватися не може. І дуже важливо, щоб процес виховання не був спонтанним, а був регульованим. Можливості виховного впливу закладу вищої освіти на студента полягають у пізнавальній діяльності, що повинна бути гармонійно пов'язана з системою професійного навчання.

Культуротворча функція вищої освіти передбачає:

- залучення студентів до цінностей української та світової культури;
- усвідомлення місця класичної спадщини нашого народу в культурі східнослов'янських народів;
- оволодіння знаннями про історію розвитку культури, зразки культурних традицій;
- уміння інтегрувати цінності культури, дотримуватися їх у своєму житті;
- розвиток творчості і діяльності, що сприяють формуванню творчих здібностей студентів;
- забезпечення подальшого культурного розвитку шляхом самовиховання.

Виховний аспект культуротворчої функції вищої освіти пов'язаний із формуванням у студентів інтересу до інших культур. Вивчаючи традиції інших народів, студент починає глибше розуміти ці народи, з повагою ставитись до них, а з іншого боку – це сприяє формуванню почуття патріотизму, оскільки він бачить роль і місце свого народу у світі. Кожна людина має свій власний погляд на життя та його цінності, але світогляд особистості не виникає на порожньому місці. Він виростає на певному культурному підґрунті і значною мірою детермінується останнім. Багато залежить від того, що пропонує освіта, заклад вищої освіти майбутньому спеціалісту як предмету пізнання, роздумів, діяльності. Як позитивну тенденцію слід визначити відновлення інтересу до культурної спадщини і формуванню нового ставлення до неї. Зародження етнопедagogіки значно активізує цей процес.

Культуротворча функція вищої освіти становить багатокомпонентний, багатоетапний динамічний, послідовний процес, що відбувається не одноразово, а постійно, упродовж усього періоду навчання.

Література:

1. Алексюк А.М.. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. К.: Либідь, 1998.. – 559 с.
2. Гончаренко С.. Укр. пед. словник. К.: Либідь, 1997.. – 378 с.
3. Ісаєнко С.А. Формування культури особистості як пріоритетне завдання сучасної освіти // Проблеми освіти: Наук. – метод. збірник. К. 2006. - Вип. 43. С. 108-111.
4. Стельмахович М.Г. Сучасні проблеми національного виховання студентської молоді // Проблеми освіти: Наук. – метод. збірник. К. 1997. – Вип. 7. С. 84-96.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Нигматуллина Р.И.

студентка 3 курса факультета педагогики и психологии

Емельянова Т.В.

кандидат педагогических наук, доцент

СФ БашГУ, г. Стерлитамак

Педагогическая технология – совокупность психолого-педагогических установок, определяющих специальный набор и компоновку форм, методов, способов приемов обучения, воспитательных средств; она есть организационно-методический инструментарий педагогического процесса.

Инновации – это внесение новых методологий и стандартов в процесс. Инновационное образование же несет собой новые основы развивающего образования, как основной модернизирующий фактор образования [3, 456].

Применение новых информационных технологий в традиционном начальном образовании с использованием элементов компьютерных технологий дает возможность творчески работающему учителю расширить спектр способов предъявления учебной информации, позволяет осуществлять гибкое

управление учебным процессом.

Все современные технологии обучения в качестве важного компонента содержат применение элементов информационных технологий. В тематическое планирование включается перечень электронных учебных материалов, имеющих в школе и соответствующих изучаемым темам курса. В школах, все кабинеты начальных классов оснащены компьютерами. При планировании урока применяется иллюстративный материал, тренировочные или контрольные задания на различных этапах урока в соответствии с дидактическими целями. Применение элементов компьютерных технологий индивидуализирует и дифференцирует учебный процесс.

Опираясь на знания о статусе ребенка в классе, учитель может оптимизировать работу в группах. Особый эффект дает такая форма

работы при решении проблемных задач на уроках математики, заданий исследовательского характера на уроках по ознакомлению с окружающим миром.

При проведении динамических учебных игр, эстафет, целесообразно предлагать учащимся с заниженной скоростью мыслительных процессов выполнять аналогичное задание за компьютером. Работа в собственном скоростном режиме положительно сказывается на результате, что ведет к росту самооценки, создает благоприятную психологическую атмосферу ситуации учения.

Особое значение имеет работа за компьютером для детей, часто пропуская занятия по болезни. Помочь таким учащимся можно, предложив им познакомиться с изучаемым материалом, кратко и структурировано изложенным в компьютерных обучающих программах, во время проведения природоведческой разминки, фронтального опроса или повторения изученного.

Компьютер можно использовать на всех этапах процесса обучения: при объяснении нового материала, закреплении, повторении, контро-

ле. **Проектный метод** обучения предполагает процесс разработки и создания проекта. В основе метода лежит развитие познавательных интересов учащихся, умений самостоятельно конструировать свои знания и ориентироваться в информационном пространстве, развивать критическое мышление [1, 28].

Начальное обучение проектной деятельности направлено на формирование основополагающих умений учебного проектирования. Сначала дети учатся планировать свою деятельность и осуществлять ее в соответствии с составленным планом. Также, учатся выполнять самостоятельно все этапы технологии проектирования: от рассмотрения проблемной ситуации до выстраивания последовательности действий, решающих проблем.

При таком построении проектной деятельности учащиеся оказываются в различных жизненных ситуациях, сталкиваются с затруднениями, преодолевают их как интуитивно, так и посредством новых знаний, которые нужно добыть для достижения поставленной цели.

Учителю, организующему про-

ектную деятельность детей, надо знать, что проектная деятельность требует интересов детей, возможностей их самообразования в процессе практического применения знаний. Именно учитель стимулирует самостоятельную активность учащихся, их сообразительность и изобретательность, повышает мотивацию учащихся, поддерживая, поощряя и направляя их по пути достижения целей.

Таким образом, современная школа должна воспитывать готовность человека к «инновационному поведению». На смену послушанию, повторению, подражанию

приходят новые требования: умение видеть проблемы, спокойно принимать их и самостоятельно решать. Это касается всех сфер жизни: бытовой, социальной и профессиональной.

Список использованной литературы:

1. Алексеева Л.Н. Инновационные технологии как ресурс для эксперимента // Учителя. - 2004. - № 3. - С. 28.
2. Дебердеева Т.Н. Новое значение образования в информационном обществе // Инновации в образовании. - 2005. - № 3. - С.79.
3. Слостенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность. - 1997. - 456 с.

ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛАХ ГАЛИЧИНИ У ПЕРІОД ВІД 60 РОКІВ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.

Савшак Т. М.

кандидат педагогічних наук, викладач
Дрогобицького коледжу нафти і газу

У статті розглядаються форми і методи навчання історії у галицьких українських школах у період від середини ХІХ – початок ХХ ст.. У цей час історія вивчалася в українських середніх школах і гімназіях, що належали до середньої освіти. Проаналізовано індивідуальну, колективну, групову форми навчання та різні методи навчання історії в українських школах Галичини у досліджуваній період: елементарний, процесуальний, систематичний; розкрито методи – бесіда, лекція, диспут, дискусії.

Ключові слова: бесіда, Галичина, диспут, дискусія, елементарний, індивідуальні, історія, колективні, лекція, методи, навчання, процесуальний, систематичний, українські школи, форми.

Keywords: conversation, Halychyna, debate, discussion, elementary, individual, history, collective, lecture, methods, education, procedural, systematical, ukrainian schools, forms.

Постановка проблеми. Якісні зміни, що переживає сьогодні система

шкільної історичної освіти в Україні, вимагають конструктивно – критичного вивчення історичного досвіду, його розвитку в минулому та переосмислення з позицій сьогодення. Добір форм і методів навчання історії в галицьких українських школах минулих століть дає можливість глибше зрозуміти тенденції поступального розвитку іс-

торичних явищ і їхньої зумовленості, оцінити стан навчання історії у минулому й напрями їхньої подальшої еволюції у майбутньому.

Вивчення та аналіз підходів до форм і методів навчання, що існували

у галицькій історичній освіті протягом минулого, а також творче

переосмислення досягнень та прорахунків у цій галузі сприяють підвищенню ефективності і результативності впровадження новітніх систем, моделей та технологій навчання історії у загальноосвітніх школах у сучасний період.

Отже, тема, обрана для статті, є актуальною.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Науковці як минулого, так і сучасного століть розглядають форми і методи навчання історії в залежності від її змісту [2;4;5;9;10]. Важливими в аспекті нашого дослідження є праці Ю Богданіва, який пов'язував вивчення історії за новими програмами з роллю вчителя, його методами навчання історичних процесів. «Найліпші підручники, програми, методи, стануть мертвим матеріалом у руках нетямущого вчителя, тоді як у тямущого – навіть менше добрі програми, підручники, методи «зискають» на вартості, оживуть» [1, 188].

А. Копистянський вважає, що «розбудити у молодіжи живий інтерес до старовинної історії можна через формування інтересу в учнів» [5, 2]. Він зазначає, що головна роль належить учителям, який

застосовує різні методи навчання, наводить цікаві історичні факти, які викликають у школярів інтерес [5, 3 – 6].

На думку Я. Кузьміва, самопізнання і самовиховання є важливими методами в навчанні історії, однак вони мають здійснюватися шляхом пізнання не тільки власної історії, а й інших предметів, а саме: географії, мистецтва, літератури, економіки, статистики, психології, філософії [7, 57 – 63].

О. Терлецький пропонує використовувати рекомендації навчання історії учнів у галицьких українських середніх школах, в основу яких покладено мотивацію, щоб викликати пізнавальний інтерес в учнів до вивчення історичних фактів, явищ, подій [12, 2 – 5].

За твердженням В. Пачовського, поряд із змістом навчання історії мають існувати і основні методи її викладання [9, 92].

У резолюціях і постановах Перший український педагогічний конгрес зазначав, що «1) ... самостійне навчання історії й географії України, а не тільки в залежності від історії і географії Польщі, є педагогічною необхідністю для культурного розвитку українського на-

роду; 2) ... навчання історії та географії повинно відбуватися в українській мові» [11, 238].

Аналіз праць науковців і методистів з окресленого питання засвідчив, що цілісного дослідження форм і методів навчання історії в українських школах Галичини в період від середини XIX – початок XX ст. не відбувалося. Це ще раз підтверджує актуальність обраної теми для статті.

Мета статті. Висвітлити форми та методи навчання історії у галицьких українських школах в період від 60 років XIX – початок XX ст..

Виклад основного матеріалу. У другій половині досліджуваного періоду в українських школах Галичини під час вивчення історії почали застосовувати «декролівський метод», за допомогою якого були намагання подолати авторитаризм у вихованні, утвердити позитивне ставлення до ініціативи учнів, у всьому виходити із інтересів дитини, які визначені основними потребами дитини, спрямованими на самовдосконалення. У процесі навчання історії ці потреби легко проектувалися на зміст курсу – від первісних часів і до сучасності [7].

Розглядаючи вимоги до учителя історії, науковці зазначають, що його праця залежить від засвоєння учнями історичного матеріалу. Для цього учитель історії повинен розвивати свою пізнавальну діяльність, стати дослідником історії рідного краю, взірцем для учнів: а) важливим передусім є мова, якою розмовляють у рідній місцевості, а також знання звичаїв та обрядів. Якщо вчитель пізнає життя, обряди мешканців, то він тим самим поповнить історичні матеріали [8, 30].

Досліджуючи форми навчання історії у вітчизняній школі XX століття, Приходько А.С. вважає, що у дидактиці існують підходи до визначення форм навчання через засоби і способи управління, організації та співробітництва учнів і особливі способи організації (наявність навчальних груп), взаємодію учнів один з одним (навчальне співробітництво) та вчителів з учнями (навчальне керівництво) [10].

Отже, поняття «форми навчання» розглядається як поєднання і форм організації навчального процесу (урок, семінар, лекція тощо), і форм організації навчальної діяль-

ності учнів (індивідуальна, групова, колективна). Головним критерієм добору форм навчальної діяльності учнів є типи спілкування між тими, хто навчає, і тими, хто навчається.

Серед урочних форм навчання історії в обстежуваний період у галицьких українських школах домінуючою залишається лекція – урок. Лекція складалася з трьох частин: організаційної, основної, яка включала перевірку домашнього завдання та подачу нового матеріалу, і заключної – закріплення вивченого матеріалу, домашнє завдання. Слід зазначити, що у методичних рекомендаціях Міністерства та авторських [2;6;10] не рекомендувалося відходити від структури лекційної (урочної) форми навчання. З уроком як основною формою навчання історії, були пов'язані методи викладу, опитування та бесіди. Я. Мацюк вважав, що для ефективного уроку важливим є не дотримання вчителем його структури, а зміст, і тому поділяв урок на 4 етапи: 1) ознайомлення з метою і завданнями уроку; 2) виклад нового матеріалу, у процесі якого педагог радить використовувати не лише монологічні форми, а й діалогічні –

бесіда, гра, самостійна робота; 3) інтелектуальне засвоєння – понятійне, яке має дві фази – зібрання й упорядкування матеріалу; 4) його застосування [8, 14 – 26]. Домашнє завдання, як наголошує Я.Мацюк, повинно носити самостійний, творчий, пошуковий характер [8, 22].

Як зазначають методисти, побутували в обстежуваний період три форми навчальної діяльності: монологічна або ахроматична, питальна та діалогічна, або розмовна. Монологічна форма навчання полягала у тому, що вчитель говорив, а учні слухали і таким чином здобували нові знання; питальна, в основі якої мало місце опитування учнів на різних етапах навчання; діалогічна або розмовна, передбачала обмін думками між вчителем і учнями [13, 67].

Серед форм позаурочного самостійного навчання з історії є домашнє завдання, яке мало різний характер – від репродуктивного до творчо-пошукового, порівняльно – пошукового. Відповідно до вимог і настанов реформаторської педагогіки галицькі педагоги у процесі навчання історії в досліджуваній період враховували психологічні

аспекти самостійної домашньої роботи учня, намагались уникати домашніх завдань репродуктивного характеру, оскільки механічне заучування навчального матеріалу з історії удома і його відтворення у школі перед учителем суперечило ідеї вільного виховання, нової школи, творчого характеру навчання у всіх його формах. Пошуковий характер домашнього завдання з історії мав на меті – написання рефератів, доповідей, повідомлень, історичних есе тощо, передбачав роботу учня з довідковою літературою, рекомендованою учителем і знайденою самостійно, текстами історичних джерел, літературних творів на історичну тематику тощо [4, 50 – 51].

Як зазначає Н. Ігнатенко, очевидним є факт співіснування різноманітних форм у межах єдиної лекційної (урочної) системи навчання. Такий синтез набуває широкого схвалення і підтримки у середовищі українських галицьких педагогів, оскільки кожна методична розробка уроку, вміщена на сторінках педагогічної преси першої третини ХХ століття, містить у собі елементи різних форм і методів навчання [2, 78 – 80].

Відповідно і у зв'язку з певною формою навчання історії застосовувались і методи у конкретизації традиційної класифікації словесних, наочних, практичних [3]. При цьому І.Карий вважав, що учитель історії повинен у комплексі застосовувати словесний, наочний, метод «драматизації», ігровий методи навчання як домінуючі, а також методи роботи з текстом підручника та самостійної роботи учня на уроці як допоміжні. Обравши потрібний метод, учитель добирає необхідні допоміжні засоби навчання, серед яких: історичні карти, ілюстрації й історичні образи; історичні джерела й літературні пам'ятки; народні перекази й легенди, драматизація й інсценізація; малюнок, моделювання; витинанка й ліпка; історичні прогулянки; шкільна історична література; підручник з історії тощо [3, 80 – 91]. Однак, як зазначає автор, використання того чи іншого методу та засобу залежить від багатьох умов: географічного розташування, організаційного щабля школи, дидактичного матеріалу, конкретної мети кожного уроку, пори року та ін., тому в процесі навчання надзвичайну роль відіграє особистість

учителя.

Отже, українські галицькі педагоги розуміли, що від вибору учителем методів навчання у відповідності до правильно сформульованої мети уроку залежить кінцевий результат навчання історії – усвідомлення учнями важливості знання про минуле, виховання людини і громадянина.

Ключовим питанням в середині ХІХ ст. був процесуальний підхід до навчання історії, який пізніше був замінений на елементарний та систематичний. Із самого початку навчання історії вона розглядалася як процес, потім вивчалися її елементарні поняття, такі, як «супільство», «народ», «князі», «війни», «походи», «історичні поста-ті» тощо. Насамкінець історію почали висвітлювати в системі: історія стародавнього світу («старий світ»); середні віки, нова та новітня історія.

Широкі можливості для реалізації своїх ідей отримали прихильники синтетичного методу навчання, який ставив в центр навчання саме життя і практику – як основний засіб здобуття знань.

Висновки. Отже, ми розглянули вибір і застосування таких форм і

методів навчання історії в галицьких українських школах, які у повній мірі розкривають творчий потенціал кожного учня, розвивають його здібності, сприяють ефективній підготовці до реального життя.

Література

1. Богданів Ю. Нові програми й учитель // Шлях виховання й навчання. – 1933. – Ч.4. – С.188 – 203.
2. Ігнатенко Н. Традиції історичної освіти учнів європейських країн // Рідна школа. – 2001. – №7. – С. 78 – 80.
3. Карий І. Допоміжні засоби в навчанні історії // Шлях виховання й навчання. – 1933. – Ч.4. – С. 79 – 92.
4. Козій Д. Деякі психологічні моменти завдання домашніх письмових праць // Шлях виховання й навчання. – 1939. – Ч.8. – С. 50 – 51.
5. Копистянський А. Як можна розбудити у молодіжи живий інтерес до старовинної історії? (Відчит на І засіданню філії «Учительської Громади» в Станіславові). – Станіславів, без року. – 7 с.
6. Коссак І. Методика всемірної історії // Учитель. Орган Руського тов. педагогічного. – Ч.11. – Львів – 5. червня – 1904. – Р. XVI. – С.172 – 173.
7. Кузьмів Я. Дальтон – плян у сільській школі // Методика і шкільна практика: додаток до «Шляху виховання й навчання». – 1933. – Ч. 2. – 3. – С. 57 – 64.
8. Мацюк Я. Природні зацікавлення й методи О.Декролі / – Львів: ВПУВ, 1931. – 32 с.
9. Пачовський В. Українознавство у вихованні молоді // Перший Укра-

- їнський Педагогічний Конгрес, 1935.– Львів, 1938. – С. 89 – 114.
10. Приходько А.С. Форми навчання історії у вітчизняній школі ХХ століття: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02. – Київ, 2006. – 217 с.
11. Резолюції і постанови Першого українського педагогічного конгресу // Перший український педагогічний конгрес, 1935. – Львів: Накладом товариства «Рідна школа», 1938. – 252 с.
12. Терлецький О. В якім дусі вести науку історії // Українська школа. – № 1. – 1930. – С. 2 – 5.
13. Szulakiewicz W. Polskie podręczniki do dydaktyki w Galicji w latach 1864 – 1914 – Władysława // Galicia i jej dzidctwo. – Rzeszow: Wydawnictwo wuzszej szkolu pedagogicznej, 1996. – s. 66 – 75.

ЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛУ «РЕЧЕННЯ» В 4 КЛАСІ

Охріменко Л.Т.,

викладач методики української мови в початкових класах,
заступник директора з навчально – виробничої роботи
КЗЛОР Самбірський педагогічний коледж імені Івана Филипчика

У статті розглядається використання нових педагогічних технологій у процесі вивчення розділу «Речення» в 4 класі. Вдало висвітлено теоретико – методичні засади розділу «Речення», зосереджено увагу на науково – методичному підході до класифікації речень за метою висловлювання.

Розглянуто відомості про речення як одиницю зв'язного мовлення та його ознаки, що лежать в основі комунікативного підходу до речення.

Висвітлюється методика вивчення учнями речення за допомогою нових педагогічних технологій, як технологія взаємодії учителя з учнями; дискусії; дискусії та диспути, інтерактивні вправи: мікрофон, мозковий штурм, мікрофон, криголам, незакінчене речення, ажурна пилка, займи позицію, оберти правильну позицію, акваріум, два – чотири – всі разом та інші.

Ключові слова: речення; взаємодія; групова робота, комунікативний; нові педагогічні технології; дискусії; диспути; інтерактивні вправи; пізнавальний; учень.

Keywords: sentence; collaboration; group work; communication; new pedagogical technology; discussion; debate; interactive exercise; cognitive; pupil.

Постановка проблеми. Діти починають говорити реченнями в 4 – 5 років. З цього часу вони потребують використовувати мову для різних цілей – для пояснення, описування, припущення, запитування, відповідей, розміркування, організації і презентації.

У початковій школі на сучасному етапі її розвитку відбулися суттєві зміни, які призвели до навчання учнів відповідно до Державного стандарту загальної початкової освіти в освітній галузі «Мови і література», у якій виділено змістову лінію «Лінгвістич-

на», де важливе місце займає розділ «Речення» [4, 9].

Мовна змістова лінія – це шкільний курс мовної системи, якою мають оволодіти учні. У ній подано основні мовознавчі поняття, вимоги до роботи над орфоепічними і граматичними нормами української літературної мови, правила орфографії та пунктуації. Опрацьовуючи теми зазначеного курсу, потрібно намагатися максимально сприяти мовленнєвому розвитку учнів [4, 10].

Предмет навчальної програми «Українська мова» забезпечує можливість всебічного розвитку мови за допомогою використання нових педагогічних технологій.

Вивчення розділу «Речення» молодшими школярами вимагає вивчення і розвитку її складових елементів: слухання і читання (з метою використання знань і думок інших людей), бесіда і писання (спроби вираження своїх думок і почуттів).

Мова – це найголовніше знаряддя спілкування, а в школі це ще й форма навчання. Діти спілкуються реченнями, бо вони потребують цього, і в процесі спілкування поглиблюють своє вміння

користуватись мовою. А завдання вчителя допомогти їм, зацікавити їх, використовуючи нові педагогічні технології.

Як бачимо, тема статті є актуальною.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Науковці зазначають, що вивчення речення може здійснюватися в різних аспектах: логічному, психологічному, формально – граматичному. І. Вихованець вважає, що можна речення розглядати в аспекті загального вчення про речення, яке виконує комунікативну функцію [3, 51]. Автор також зазначає, що «комунікативна організація речення пов'язана з його актуальним членуванням, членуванням на «дане» (відоме, вихідне) і «нове» (основу повідомлення. Перетворення речення (абстрактної мовної одиниці, реченнєвої схеми) у висловлення (конкретне речення, мовленнєву одиницю) великої ваги набуває смислове членування, істотне для певної ситуації, для відповідного комунікативного завдання» [5, 53].

У сучасних поглядах на речення, розкритих у працях визначних лінгвістів (І. Вихованець, М. Зубков, М. Плющ, О. Пономарів, І.

Ющук), з – поміж різних ознак цієї синтаксичної одиниці виділяють три найістотніші ознаки – комунікативність, предикативність та інтонаційну завершеність. [3; 6; 12;13;14].

М. Зубков зазначає, що речення визначається водночас і як одиниця мови, і як одиниця мовлення [6, 344].

У словнику – довіднику лінгвістичних термінів речення розглядається як «мінімальна одиниця людського мовлення, що є граматично організованим поєднанням слів (або слово), яке характеризується змістовою та інтонаційною завершеністю» [11, 311].

Мовознавці вважають, що речення від слова й словосполучення відрізняється трьома основними ознаками: комунікативністю, модальністю й предикативністю [3; 12;13; 14].

Визначний педагог ХХ століття, В. Сухомлинський вважав, що «речення сприймається мовцем і слухачем як граматичне ціле і служить для словесного вираження одиниці мислення» [10, 54].

Методисти (М. Вашуленко, О. Мельничайко, А. Зимульдінова, М. Проць) у роботі над реченням умов-

но розкривають формування граматичного поняття «речення»; вивчення будови речення, його структури; розвиток уміння вживати точно слова в реченні; формування уміння оформляти речення в письмовій формі; розвиток уміння використовувати в своєму мовленні речень, різних за метою висловлювання та за інтонацією [1;7; 8; 9].

Водночас потрібно зазначити, що, якщо поняття «Речення» добре розкрито в посібниках для учнів загальноосвітньої школи, то проблема використання нових педагогічних технологій під час вивчення розділу «Речення» висвітлена зовсім недостатньо. Отже, це ще раз підтверджує актуальність обраної для статті теми.

Мета статті передбачає висвітлити використання нових педагогічних технологій у процесі вивчення розділу «Речення» в 4 класі, звернувши увагу на форми його пред'явлення учням.

Виклад основного матеріалу. Речення – це синтаксична одиниця – конструкція, мовний знак, що позначає ситуацію чи декілька взаємопов'язаних ситуацій [3, 52]. Первинною в реченні є функція повідомлення про щось (когось).

Основною ознакою речення багато лінгвістів вважають предикативність, кваліфікуючи її як ставлення речення до дійсності (реальність або ірреальність, можливість або неможливість, необхідність або ймовірність тощо) [3; 12;13;14].

Аналіз навчальної програми з рідної мови для початкових класів показав, що вчитель має зосереджувати увагу на засвоєнні учнями 4 класу розділу «Речення», оскільки воно є основою спілкування. У ній кваліфіковано, на науковій основі подаються теоретичні відомості про речення, його ознаки та типи тощо [9].

Водночас необхідно зауважити, що пропонувані зміни у структурі мовної змістової лінії мають рекомендаційний характер [4].

Порівняно з іншими синтаксичними одиницями реченням властива семантико – граматична багатомірність. Зокрема, їх класифікують за будовою, за характером предикативних відношень, за метою висловлювання та за емоційним забарвленням [3;5;7;8;12;13;14].

У реченні реалізуються найважливіші функції мови: комунікативна (мова як засіб спілкування) і пізнавальна (мова як знаряддя піз-

нання й відображення дійсності, знаряддя вираження думки). У межах речення розгортаються майже всі прийоми формальної і семантичної організації синтаксичних одиниць [3, 53].

Спостереження з учнями четвертого класу за готовими зразками та прикладами речень і активна робота над їхнім створенням сприяють усвідомленому засвоєнню ознак речення як синтаксичної одиниці зв'язного мовлення. Для цього варто добирати нові педагогічні технології, які спонукали б учнів складати не лише окремі речення, а й зв'язні за змістом. Серед них ми виділяємо такі з них:

– *технологія взаємодії учителя з учнями;*

– *виконання загальнорозвивальних вправ;*

– *групові дискусії; диспути*

– *комунікативні вправи, які можуть стати основою комунікативного тренінгу, що має значне практичне значення в розвитку міжособистісного спілкування, особливо в процесі формування умінь і навичок учнів під час роботи над реченням.*

Наведемо приклади завдань для групової роботи учнів.

– Із поданих словосполучень скласти речення, щоб утворився текст. Дати йому заголовок: *«Таврійський край, земля рідна, ворожі напади, солов'їна мова, минулий час»*.

– Із тексту виділити речення, визначити, які з них – поширені, які – непоширені. *«Птахи. Вони є різні за оперенням та інколи мають два наймення. Наприклад, вальдшнеп, або лісовий кулик, – є благородною птицею. Однак більшість птахів не лишаються у нас зимувати, а, вивівши потомство, летять у терлі краї»*.

– Знайти неправильно вжиті слова і замінити їх відповідно до змісту: *«Сірі журавлі прилітають до нас рано. Ще сніг не зійшов, а вони вже щебечуть у висоті. Відшукавши рідні місця, збираються невеличкими табунцями й розпочинають танці. Піднявши таким чином «настрій», птахи беруться за ремонт старих хатинок або споруджують нові». (Щебечуть – курличуть, табунами – зграями, хатинок – гнізд)*.

– Поширити речення за запитаннями *(Айстри (які?) вирости (де?). Білі, рожеві, червоні, сині айстри вирости у квітнику)*.

– Завершити речення *(Овочі, які росли на грядці, ... (морква, огірки, буряк, помідори, цибуля, часник) милували око)*.

– Поширити речення, добираючи слова з дужок. *(Лісові звірі восени (заклопотані); Білка збирає (шишки, лісові горіхи); Їжачок запасє на зиму (лісові груші, яблука)*.

Якщо завдання виконано, то учні – лідери кожної групи оцінюють внесок кожного учасника групи, а вчитель оцінює у загальному роботу групи і, зокрема, кожного.

Під час вивчення теми «Звертання» у 4 класі можна використати педагогічну технологію «мікрофон», оскільки в усному мовленні ці слова потрібно виділяти паузами, використовуючи форми кличного відмінка: *друже, дідусю, Максиме, Марійко, Денисе, Арсенко, Софійко, Михайлику,, Василько, Вадиме Михайловичу, Ольго Олексіївно*.

Тарасе, я хотів би з тобою по-товаришувати.

Оксанко, незабаром ми з тобою зустрінемося.

У 4 класі під час опрацювання розділу «Речення» великої ваги набуває робота над його інтонаційним оформленням, граматичною паузою, що на письмі позначається

розділовими знаками. При цьому можна використовувати такі педагогічні технології, як «мозковий штурм», «мікрофон», «криголам», «незакінчене речення».

Вони включають такі завдання:

– скласти речення із слів; побудувати текст із речень, які потрібно розташувати послідовно, щоб розкрилася думка. Дати назву тексту, вибрати заголовок: «*Уранці, Оленка, раненько, піднялася; збиралася, піти,*

вона, до лісу, разом, з друзями; швиденько, дівчинка, вмилася, зачесалася, поснідала, і, побігла, до школи; були, вже, там, її, друзі, чекали, і, на, всі, неї; збралися, всі, біля, школи, щоб вирушити, до лісу;

По, дорозі, їм, було, весело, співали, вони, і, не, втомилися.

(Похід до лісу; До лісу; Оленка з друзями вирішили піти до лісу).

Під час аналізу речень четверто-класники дізнаються, що присудок може відповідати і на питання *хто він такий? який він є?*. Такі речення варто аналізувати лише під керівництвом учителя, а для самостійного аналізу слід пропонувати речення, в яких присудок виражений особовими формами дієслова.

Важливо навчити учнів правильно ставити питання до присудків,

виражених різними особовими, часовими, видовими формами дієслова. Тут можна використати такі педагогічні технології, як «ажурна пилка» «займи позицію».

Андрійко (хто він) – учень четвертого класу. Помідор (який він є?) – рожевий овоч Огірок (який він є) зеленого кольору овоч.

Зіставлення форм дієслова – присудка і запитань допоможе учням зрозуміти, як пов'язується підмет із присудком. Вони мають засвоїти, що підмет і присудок є рівноправними членами, тому аналіз речення можна починати як від підмета постановкою питання до присудка, так і від присудка постановкою питання до підмета.

У полі розцвітають сині волошки. Розцвітають (що?) волошки. Волошки (що роблять?) розцвітають.

У 4 класі учні знайомляться з однорідними членами речення. Вони можуть бути підметами, присудками та другорядними членами речення. Можна застосувати метод «Прес».

Чотири пари працюють одночасно. Перед кожною стоїть за-

вдання: відповідати на поставлене запитання виключно за поданим початком:

1-а пара – «Я вважаю, що...». 2-а пара – «...тому, що...». 3-я пара – «...наприклад...». 4-а пара – «Таким чином...».

Отже, міркування набуває такою вигляду:

– Я вважаю, що члени речення є однорідними тому, що вони відповідають на одне й те саме питання й залежать від одного й того ж слова. Наприклад:

Багата, мелодійна і прекрасна наша рідна мова.

Щиглики, чижі, чечітки та снігурі залишаються на зиму вдома.

Оленка назбирала букет із ромашок, волошок та дзвіночків.

Таким чином, ці слова є однорідними членами речення.

Під час опрацювання елементів синтаксису однією із ключових є робота над встановленням зв'язків між членами речення, спостереженням засобів сполучення синтаксичних одиниць. Уміння встановлювати зв'язки між членами речення в кінцевому результаті має привести до усвідомлення і розрізнення словосполучення і граматичної основи речення та досяг-

нення високого рівня культури усного й писемного мовлення. Можна застосувати такі педагогічні технології, як «акваріум», «два – чотири – всі разом», «дерево рішень»:

- назвати у реченні спочатку сполучення підмета з присудком (його основу), а потім інші сполучення слів;

- установити за допомогою питань зв'язки між членами речення, в першу чергу між підметом і присудком;

- із поданого речення виписати парами зв'язані між собою слова, окрім підмета і присудка; в дужках записати запитання, на яке відповідає залежне слово.

Ми любимо і шануємо свою Україну. Ця країна – велика і неосяжна. У ній живе український народ.

За таким технологічним підходом здійснюється ознайомлення учнів з порядком встановлення зв'язків між членами речення.

Висновки. Отже, ми розглянули використання педагогічних технологій під час вивчення рідної мови, конкретно у процесі роботи над розділом «Речення» у 4 класі. Застосування їх вчителями початкових класів сприятиме оволодінню

учнями теоретичними знаннями та практичними уміннями використовувати в мовленні речення різні за типами висловлювання.

Література

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посібник. – К.: Освіта, 2006. – 268 с.
2. Вашуленко М.С. Українська мова. Підручн. для 4 класу / М.С. Вашуленко, С.Г. Дубовик, О.І. Мельничайко / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К.: Освіта, 2013. – 194 с.
3. Вихованець І. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – №7. – С.1 – 17.
5. Зимульдінова А.С., Проць М.М. Сучасний урок української мови в початковій школі та його типи. Курс лекцій. Навчально – методичний посібник. – Дрогобич: «Посвіт», 2006. – 144с.
6. Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. – Х.: «Школа», 2009. – 512 с.
7. Методика викладання української мови в початкових класах (методика вивчення фонетики, граматики, правопису). Курс лекцій / М.М. Проць, А.С. Зимульдінова. – Дрогобич: Вимір, 2008. – 274 с.
8. Методика навчання української мови в початковій школі. Навчальний посібник / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
9. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.
10. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови // УМЛШ. – 1987. – №1. – С. 53 – 57.
11. Словник. – довідник лінгвістичних термінів. – К., 1986
12. Сучасна українська літературна мова: [підручник для студентів вузів] / [за ред. М. Я. Плющ]. – 4-те вид. стереот. – К.: Вища школа, 2003. – 430 с.
13. Сучасна українська мова: підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.
14. Юшук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Плахотнюк Г.М.

здобувач

Розглядаючи об'єкт нашого дослідження, виявимо його суть і змістовні характеристики. Для визначення суті поняття професійно-інформаційної компетентності майбутнього перекладача необхідно виділити найбільш важливі якості визначуваного цим поняттям об'єкту. Іншими словами, перед нами стоїть завдання уточнення змісту понять «Професійна компетентність», «Інформаційна компетентність», виявлення взаємозв'язку і взаємовідносин цих понять, специфіку понять для фахівців перекладацької сфери.

Стратегічні орієнтири модернізації вітчизняної освіти відображені в таких нормативно-правових документах: Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»; Законах України «Про пріоритетні

напрями розвитку науки і техніки в Україні», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»; «Про вищу освіту» 5 від 01.07.2014 р., № 1556-VII; «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 р., № 344/2013. На реалізацію окреслених завдань спрямовано прийняті відповідно до зазначених документів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 р. № 905 «Про затвердження Комплексної програми забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін» на 2005-2011 рр. і Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1154 «Про затвердження державної програми «Інформаційні та комунікаційні

технології в освіті і науці» на 2006-2010 рр.»; «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 р., № 1341 (1341-2011-п); «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» від 13.12.2006 р., № 1719 та ін.), визначальних в якості результату підготовки майбутніх перекладачів сформованість їх загальнокультурних і професійних компетенцій.

Мета статті полягає у визначенні професійно-інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

Механізмом, що забезпечує розв'язання поставлених цілей, є оновлення якості освіти на основі *компетентнісного підходу*. «Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 року» є одним із ключових напрямів Державної освітньої політики називає модернізацію структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу; також стратегія передбачає оновлення змісту, форм і методів навчання шляхом широкого впровадження у навчально-виховний процес сучасних комп'ютерних технологій; створен-

ня, видання та забезпечення навчальних закладів електронними засобами навчального призначення [1]. Саме вона покликана забезпечити підготовку компетентного, мобільного, творчого працівника.

Основна спрямованість компетентнісного підходу в освіті полягає в забезпеченні особистісного розвитку, у формуванні активної професійної і життєвої позиції фахівця. Компетентнісний підхід орієнтований, передусім, на досягнення певних результатів, придбання значущих компетенцій. Оволодіння компетенціями неможливе без набуття досвіду діяльності – компетенції формуються в процесі діяльності та заради майбутньої професійної діяльності. У цих умовах навчання набуває новий сенс, воно перетворюється на придбання знань, умінь, навичок і досвіду діяльності з метою досягнення професійно і соціально значущих компетенцій. У доповіді міжнародної комісії з освіти для XXI століття «Освіта: прихований скарб» в якості глобальних компетенцій Жак Делор назвав чотири рази дієслово «навчитися»: «навчитися пізнавати, навчитися жити разом, навчитися робити, навчитися

бути» [2]. Саме тому компетентнісний підхід стає ефективною методологією побудови сучасної професійно-орієнтованої освіти.

Ретроспективний аналіз зміни поглядів на поняття «компетентність» був проведений І. Зимньою [3], у якому було показано, що вектор освіти, орієнтованої на компетентності, сформувався в 70-х роках минулого століття у Північній Америці. Вже в цей час робилися спроби розмежування понять «компетенція» і «компетентність». У 1970-1990 рр. компетентнісний підхід був застосований як критерій професіоналізму в управлінні, керівництві, менеджменті, в навчанні спілкуванню через введення поняття «Соціальна компетентність». У цей період починаються дослідження поняття і видів компетентності в різних видах діяльності і як критерію якості результату освітнього процесу. В 1996 р., на симпозіумі у Берні, Радою Європи було введено поняття «Ключових компетенцій» і визначені їх види, з яких, у тому числі, були визначені і компетенції, пов'язані «зі зростанням інформатизації суспільства, володіння цими технологіями, розуміння їх застосування, слабких і

сильних сторін і способів до критичного судження відносно інформації, поширюваної мас-медійними засобами і рекламою» [3].

Сучасне розуміння поняття «компетентність» у різних авторів має на увазі і результати навчання, і систему ціннісних орієнтацій і розуміється в різних аспектах:

- якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері. До складу компетентності входять не абстрактні загальні та предметні вміння і навички, а конкретні життєві, які будуть необхідними людині будь-якого віку чи фаху (Н. Мойсеюк) [4, с. 639].

- як можливість встановлення зв'язків між знанням і ситуацією, або в ширшому сенсі, як здатність знайти і виявити процедуру дії, адекватну розв'язанню проблеми (І. Агапов, Дж. Равен, С. Шишов та ін.);

- як сукупність взаємозв'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), предметів, що задаються стосовно певного кола процесів і необхідних, щоб якісно і продуктивно діяти стосовно них (С. Батишев, Б. Гершунський, Е. Зеєр, Л. Мітіна, В. Сластьонін та ін.);

• як інтеграційна особистісна характеристика, що відображає готовність і здатність особистості здійснювати діяльність (в т.ч. професійну) відповідно до прийнятих нині у суспільстві нормами і стандартами (С. Вершловський, В. Козирєв, Ю. Кулюткін, Н. Радіонова, Ю. Тагур, А. Тряпціна, А. Хуторський та ін.).

Останнє з перерахованих якнайповніше відображає в собі складний і дуже місткий зміст, підкреслюючи соціально-педагогічний і соціально-психологічний характер поняття. Відзначимо, що в процесі цього більшість сучасних дослідників дотримуються погляду, що розділяє поняття «компетенція» і «компетентність» і підрозумівають під «компетенцією» задалегідь задану соціальну вимогу до освітньої підготовки випускника, нормативно визначувану статутами, інструкціями й іншими документами [5], «компетентність» у той самий час розглядається як володіння цими властивостями, що проявляється зокрема в професійній діяльності.

Відповідно до логіки дослідження, розглядаючи зміст поняття «Професійна компетентність» як

видового, природно розуміти сукупність професійних знань і вмінь, а так само способів професійної діяльності [6].

Основою професійної компетентності знані педагога Р. Гуревич, М. Кадемія і М. Козяр обґрунтовано вважають знання фахівця: обсяг, достатній для продуктивної професійної діяльності; методологічність і фундаментальність знань, визначальна роль загальних принципів, ідей; прагматизм, неперервність зв'язків «знання – діяльність»; системність організації та структурування, усвідомлення реальних зв'язків між елементами, класифікованість; таксономізованість знань, виокремлення основних вузлових елементів; релятивність взаємозв'язків поля знань, можливість оновлення як змісту, так і взаємозв'язків під впливом об'єктивних чинників; рефлексивність знань [7, с. 46].

Вище зазначена компетентність з використанням вільнопоширюваних систем перекладу – це професійно-особистісна якість майбутнього фахівця, що ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, що містить технічні та

технологічні компоненти і сприяє ефективному вирішенню професійних і педагогічних завдань з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [8].

Як уважає Л. Карпова, структурними компонентами професійної компетентності є три сфери: мотиваційна, предметно-практична (операційно-технологічна), а також сфера саморегуляції. Розвиненість мотиваційної сфери забезпечує сформованість загальнокультурної компетентності, особистісно-мотиваційної та соціальної компетентності. Предметно-практична сфера характеризується: сукупністю знань (професійних, з предмета, психолого-педагогічних, методичних, методологічних); умінь (гностичних, комунікативних, організаційних, діагностичних, проєктивних, конструктивних, управлінських); якостей (обов'язкових, важливих і бажаних), що зумовлює ефективність реалізації фахівцем професійно-педагогічних функцій.

Сформованість цієї сфери сприяє розвиткові певних підвидів професійної компетентності: методологічної, практично-діяльнісної, дидактико-методичної, спеціально-наукової, економіко-правової,

валеологічної, інформаційної, управлінської та комунікативної. Сформованість сфери саморегуляції сприяє розвитку такого її підвиду як психологічна компетентність і аутокомпетентність, тобто володіння уміньми та навичками управління вольовою й емоційною сферами, технологіями подолання професійної деструкції, сформованість рефлексії [9].

Кінцевою метою перекладачів є досягнення ними розуміння людьми їхнього перекладу. Перекладачеві необхідно володіти комплексом мовленнєвих умінь і професійних навичок, які безпосередньо не пов'язані з перекладацькою діяльністю: самостійне складання текстів (не тільки кореспонденції чи протоколів, а й технічних, науково-популярних, публіцистичних), редагування текстів, опрацювання їх для подальшого машинного перекладу, створення адаптованих версій програмного забезпечення (локалізація), опрацювання машинного перекладу, консультації не лише з мовних питань, а й із краєзнавчих і міжкультурних аспектів тощо. Тому професійна підготовка майбутніх перекладачів має орієнтуватися на галузеву специфіку обраної

спеціалізації перекладацької діяльності. Як зазначає американський науковець Р. Тінслей [10], професійні перекладачі мають бути добре обізнані зі структурою та стилістичними особливостями вихідної та цільової мов.

Професійна компетентність є інтегративною якістю особистості, яка визначає здатність фахівця розв'язувати професійні проблеми та завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з опорою на наявні особистісні якості: знання, уміння, навички, життєвий досвід, здібності, цінності та нахили, представлені у вигляді сукупності компетенцій [11, с. 6].

Професійна компетентність майбутнього фахівця – це не просто сума знань, умінь і навичок. Її поняття включає як когнітивну й діяльнісну складові, так і мотиваційну, етичну та соціальну. В загальному випадку сучасний професійно компетентний фахівець – це знаюча, інтелектуальна, готова до пізнання та творчої діяльності, культурна, комунікативна, грамотна людина, котра вміє ефективно використовувати сучасні досягнення науково-технічного прогресу в своїй професійній діяльності [11, с. 32].

Професійна компетентність є інтегративною якістю особистості, котра визначає здатність фахівця розв'язувати професійні проблеми та завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з опорою на наявні особистісні якості: знання, вміння, навички, життєвий досвід, здібності, цінності та нахили, представлені у вигляді сукупності компетенцій [11, с. 6].

Автори цих уявлень про професійну компетентність виділяють в її складі ключові, базові та спеціальні компетентності. В структурі професійної діяльності ключові компетентності є компетентності, потрібні будь-якій людині для успішної особистісної і професійної діяльності; базові компетентності відображають специфіку певної професійної діяльності; спеціальні компетентності призначені для виконання конкретного професійного завдання [12].

Тенденції глобалізації й інформатизації суспільства відображаються на його професійній структурі, яка характеризується процесами інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в професійну діяльність і диференціацію видів про-

фесійної діяльності, пов'язаних з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Крім того, важливим чинником інформатизації професійної діяльності виступає віртуалізація, проявом якої виступає здійснення професійної діяльності не з матеріальними об'єктами, а з їх аналогами-моделями, часто й наявними в мережевому просторі. Вказані тенденції призводять до злиття професійних та інформаційних функцій фахівців, з'єднання предметних та інформаційних знань, умінь і навичок, стирання меж між галузевими й інформаційними фахівцями.

Отже, професійна компетентність у певній сфері – система знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей особистості, яка забезпечує можливість виконання професійних обов'язків відповідного рівня, готовність особистості мобілізувати власні ресурси, необхідні для ефективного розв'язання професійних завдань у типових і нестандартних ситуаціях [13, с. 46], певним чином визначає залучення людини до культури. Зазначимо, що дослідники Р. Гуревич, А. Гуржій, Л. Коношевський включають систему культурних цінностей у

модель професійної компетентності фахівця в інформаційно-комунікаційному середовищі [14, с. 353]. Інформаційна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка є результатом відображення процесів відбору, засвоєння, переробки, трансформації та генерування інформації в особливий тип предметно-специфічних знань, які дозволяють виробляти, приймати, прогнозувати та реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності.

Список використаних джерел

1. про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]: Указ, Стратегія № 344/2013 / Президент України. – 25.06.2013. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Образование: скрытое сокровище. Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века. – Париж: Издание ЮНЕСКО, 1996. – С. 17-38.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е видання, доповнене і перероблене. – К. : [б. в.], 2007. – 656 с.
5. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця як невід'ємна складова сучасної професійної освіти / Р. С. Гуре-

- вич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: Збірник наукових праць / За редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – Київ, 2003. – С. 354-360.
6. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця як невід'ємна складова сучасної професійної освіти / Р. С. Гуревич // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: Збірник наукових праць / За редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – Київ, 2003. – С. 354-360.
 7. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів, 2012. – 506 с.
 8. Кишинська О. О. Формування дослідницьких компетентностей з використанням вільнопоширюваних систем перекладу [Електронний ресурс] / О. О. Кишинська // Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2015». – К.: ІТЗН НАПН України, 2015. – Режим доступу: http://conf.iitlt.gov.ua/Conference.php?h_id=11.
 9. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лариса Георгіївна Карпова. – Харків, 2004. – 27 с.
 10. Tinsley Royal L. Guidelines for college and University programs in translator training [Електронний ресурс] / Royal L. Tinsley // ADFL Bulletin – 1973. – Vol. 4. – No.4. – pp. 15-21. – Режим доступу: http://www.adfl.org/cgishl/docstudio/docs.pl?adfl_login&xurl.
 11. Базиль Л. О. Розвиток літературознавчої компетентності майбутніх учителів української мови і літератури: монографія / Людмила Олександрівна Базиль. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – 574 с.
 12. Компетентностный подход в педагогическом образовании: Коллективная монография / Под ред. проф. В. А. Козырева и проф. Н. Ф. Радионовой. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 392 с.
 13. Петрук В. А. Формування базового рівня професійної компетентності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей засобами інтерактивних технологій: монографія / В. А. Петрук. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 284 с.
 14. Гуржій А. М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій: монографія / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський. – К. : Вінниця: ТОВ Фірма «Планер», 2015. – 464 с.

THE IMPORTANCE OF USING VIDEO TASKS IN TEACHING STUDENTS ENGLISH COMMUNICATION

Кузнецова Н.В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови та методики її викладання
Херсонського державного університету,
Херсонський Академічний ліцей ім. О.В. Мішукова
при ХДУ ХМР вчитель англійської мови

The article analyzes the new method of teaching students the English communication, changing of the form of conducting lessons, using the video tasks and the ICT. The teaching program of the dialogical speech for the students is developed taking into account: psychological features of students, age peculiarities, nature and specificity of dialogue, as the type of speaking activity. The special attention in the research is paid to the use of video material at the lesson as it is obvious that the use of video is a great help for foreign language teachers in stimulating and facilitating the target language. The experimental program is based on the conceptions of communicative and cognitive method of teaching English, didactic and methodical principles of teaching.

Keywords: the content of teaching, the ICT, video material, author's programs, principles of teaching, ability, individual exercises.

Nowadays, our country has made its way towards joining the European education system. Reforming the higher education of our state and the teaching of a foreign language we took part in the Bologna transformations, bringing the education to the level of modern world standards, updating the curricula and content of educational, teaching materials and textbooks.

Everyone knows that intellectual potential of any society in general and of every person in particular, the development of creative abilities of a person directly depends on the state of public education. Therefore, without a radical restructuring in this area, it is impossible to provide a new quality of education

of the youth, to achieve social progress of the country [4: p. 58].

In modern Ukraine, typical programs and basic textbooks are not sufficiently aimed at achieving the goal and methodological supply of the content of students' education, which necessitates the revision of the content of the teaching of foreign languages. Little attention is paid to the use of modern information technologies. In this context, the development of methods for teaching students foreign-language communication using video material and ICT is relevant and up to date.

In our opinion, the main criterion for working with students nowadays is the practice of their creative potential development and the establishment of special programs and teaching materials to teach students the ability to communicate, the formation of leadership and other personal qualities that contribute to the future social realization of a creative person. These programs should differ from typical ones in a quality manner. But this difference should not be made by increasing the amount of training material, the pace of learning, the use of more complex tasks.

From the point of view of Matyushkin A.M., to improve such programs it is necessary to include a link of problem generation in the process of teaching students. The problem-dialogical method of teaching corresponds more fully to this requirement. It implies the ability to conduct a problematic dialogue, during which the students independently discover the general idea. This method of teaching provides high cognitive motivation of students and requires constant teacher creativity [5].

One of the main tasks of teaching students English communication is the development of skills and abilities to express their thoughts in a dialogical form orally and in writing, to observe, study, copy, reproduce and creatively apply video material.

We are lucky to live in the age of digital technology. Information and communication technology (ICT) is a force that has changed many aspects of our live. ICT has been used world-wide to help people in business, trade, marketing, science, education and others [1]. Languages are not fixed but constantly changing, so is the media: television, radio and newspaper which are an extraordinarily rich source of language in use. The great tendency towards the use of

ICT and its integration into the curriculum has gained a great importance. Particularly the use of video has received increasing attention in recent studies on using technology in education [3].

Video material has many benefits in teaching English. For example, ICT is a powerful tool in presenting information in many different ways. It can make the class more interesting and lively. The learners feel more relax working with the various topics and tasks, and they also become more active, because they learn by applying the technology to a task rather than by being directly “instructed” by the technology [2]. Moreover the result of the questionnaires analysis showed the highly positive attitudes of students towards the use of video in learning English.

Particularly, we use visual material in foreign language teaching classrooms because of the increasing emphasis on communicative techniques, and it is obvious that the use of video is a great help for teachers in stimulating and facilitating the target language [3].

Video shows students how people behave in the culture whose language they are learning by bringing into the classroom a wide range of communicative situations. Another important factor for teachers that makes it more interesting and enjoyable is that it helps to promote comprehension. Video makes meaning clearer by illustrating relationships in a way that is not possible with words, which proves a well-known saying that a picture is worth thousand words. Two minutes of video can provide an hour of classroom work, or it can be used to introduce a range of activity for five minutes. A ten-minute programme can be useful for more advanced students [3].

The forms of control of the learned material are various tasks: quizzes, colloquium, writing tests, which can be conducted in group and individual mode.

The basis of the teaching students English communication using video tasks are principles of continuity and long-term benefits – at each stage, the student approaches his independent cognitive-communicative research: from viewing, perceiving and translating texts to their analysis, making their own statements, creating micro and macro dialogues (their speech in discussions, debates, presentations of a project, etc.).

An important element of this methodology is the development of a system

of exercises aimed at developing communicative competence of students. In choosing the educational video material, we take into account the following criteria: 1) gradual, purposeful complication of tasks based on background knowledge and acquired skills and abilities of students; 2) equal alternation of variations of exercises; 3) educational and methodical expediency of using video material in the creation of dialogues; 4) the communicative significance of the text.

When choosing the material for students, we took into account the following factors:

1) cultural (the focus of texts on the formation of communicatively developed and educated youth); 2) thematic-content unity (a combination of the theme of the text of the video with its content, relevance and novelty, communicative orientation); 3) psychological (development of students attention, memory, thinking and other psycho-biological processes.)

The system of video exercises is developed by us in accordance with the concept of teaching methods, which is based on reproductive and productive means of knowledge acquisition and development of skills and abilities of dialogical speech taking into account the psychological characteristics of gifted students of this age.

During the development of our experimental methodology, students were offered the exercises that marked the place and form of realization, the subject, the degree of cognitive activity, the criterion of communicativeness:

1). The place of realization: classroom exercises were conducted for the purpose of consolidation of new knowledge, the development of speech skills of students and home-based exercises were performed by students at home after learning and understanding new linguistic concepts.

Classroom Exercises: You will watch the short video fragment about fashion, its history and current trends. Do the exercises in pairs.

Before you watch

Task 1. Work in pairs. Match the words to their definitions.

1. classic	a) wearing clothing that is popular now
2. trendy	b) the same as 'fashionable' or 'stylish,' but it sounds better because it's a French word

3. must-have	c) newest, most recent
4. essential	d) be popular, fashionable; short for 'in style'
5. vintage	e) wanted, everybody has to have it
6. iconic	f) what everyone else is wearing right now; a new, popular style
7. timeless	g) something absolutely necessary!
8. to be in	h) necessary, important, you must have it
9. hot	i) old, but high quality and valuable; the item of clothing may have been worn before by someone else.
10. chic	j) famous, memorable, representing a certain time and place
11. latest	k) something that is still beautiful no matter how much time passes, no matter what the current trends or styles are
12. stylish / fashionable popular for a long time	l) traditional, always fashionable/stylish,

Task 2. Read the dialogue and fill in the missing phrases from the box.

to look good in, go out of fashion, old fashioned, casual clothes, must-have, getting dressed up, classic style, a slave to fashion, vintage clothes, a fashion icon

Alex: Do you enjoy buying clothes?

Peter: I used to ... yes ... like most young people I was a bit of 1. _____ and I'd always have to buy that 2. _____ shirt or pair of shoes. I'm not so bothered now though. I wouldn't feel comfortable wearing something 3. _____ but I'm not as bothered as I used to be about what I wear ...

Alex: What kind of clothes do you like to wear?

Marco: I prefer 4. _____ actually ... I hate 5. _____ for special occasions ... personally I think it's possible 6. _____ a pair of jeans ... but that's my opinion. I don't think my wife would call me 7. _____ that's for sure.

Alex: Are there many clothes shops where you live?

Sylvia: Yes ... there are lots in my town ... apart from the big chain stores we've got a couple of really nice shops that sell 8. _____ old clothes but in a 9. _____ that never really 10. _____. I love going there.

Watching

Task 3. Watch the video about fashion. Look through the questions below and choose one to ask your group mates. Be ready to agree/disagree with them and add your opinion.

Do you love clothes?

Do you follow trends?

Do you have an individual style? What is it?

What kind of clothes do you buy?

Do you like second hand clothes?

Do you make your own clothes?

Do you mix-and-match styles?

How do people react to your style?

Do people complement you on your taste?

Do people criticize your style?

Do people ask you where you have bought your clothes?

Do you borrow / lend clothes?

What do you think will be the trend for this year?

Fashion (the text of the video)

Fashion is something we deal with everyday. Even people who say they don't care what they wear choose clothes every morning that say a lot about them and how

they feel that day. We are constantly being bombarded with new fashion ideas from music, videos, books, and television. Movies also have a big impact on what people wear. Musicians and other cultural icons have always influenced what we are wearing, but so have political figures and royalty. Newspapers and magazines report on what Elisabeth II wears. The death of Diana, the Princess of Wales, was a severe blow to the high fashion world, where her clothes were daily news.

Clothes can reveal what groups of people *are in*. In high school, groups have

names: “Goths, Skaters, Preps, Herbs”. Styles show who you are, but they also create stereotypes and distance between groups. For instance, a businessman might look at a boy with green hair and multiple piercings as a freak and outsider. But to another person, the boy is a strict conformist. He dresses a certain way to deliver the message of rebellion and separation, but within that group, the look is uniform.

Acceptance or rejection of a style is a reaction to the society we live in. Fashion is a language which tells a story about the person who wears it. “Clothes create a wordless means of communication that we all understand,” according to Katherine Hamnett, a top British fashion designer. Hamnett became popular when her t-shirts with large messages like “Choose Life” were worn by several rock bands.

There are many reasons we wear what we wear.

1. *Protection* from cold, rain and snow: mountain climbers wear high-tech outerwear to avoid frostbite and over-exposure.

2. *Physical attraction*: many styles are worn to inspire “chemistry.”

3. *Emotions*: we dress “up” when we’re happy and “down” when we’re upset.

4. *Religious expression*: Orthodox Jewish men wear long black suits and Islamic women cover every part of their body except their eyes.

5. *Identification and tradition*: judges wear robes, people in the military wear uniforms, brides wear long white dresses.

Fashion is a big business. More people are involved in the buying, selling and production of clothing than any other business in the world. Everyday, millions of workers design, sew, glue, dye, and transport clothing to stores. Ads on buses, billboards and magazines give us ideas about what to wear, consciously, or subconsciously.

Clothing can be used as a political weapon. In nineteenth century England, laws prohibited people from wearing clothes produced in France. During twentieth century communist revolutions, uniforms were used to abolish class and race distinctions.

Today fashion is a very popular industry which influences millions of people around the world. Every year more and more people start to follow fashion trends in order to be stylish and attractive.

Quite a number of people believe that other people judge a person first by his looks and only then, as they get to know him, by his inner qualities.

Speaking

Task 4. Choose the statement you agree or disagree with and would like to discuss.

Most people are convinced that if you follow fashion trends you have more chances to make a good impression on others. Such people suppose that fashionable clothes help them to stand out from the crowd and they often say that when they are dressed fashionably they feel more confident.

Every person should have his or her own style and it has to be unique. One shouldn't blindly follow fashion trends, because it's irrational and besides it's rather expensive to keep up with the fashions.

We should pay attention to fashion in small doses and this is the only healthy way of approach.

The clothes that are presented at the fashion shows are usually inappropriate in a day-to-day life; you can not wear them at work or to a café.

I believe that fashion has almost nothing to do with good taste, so everyone should create his or her own style.

Task 5. Discuss in groups the following questions using the sentences given below.

1. *What is your favourite store to shop at?*

When it comes to my clothing I prefer to shop at

I think that this store sells clothes at a decent price.

I think you shouldn't have to spend a fortune to look good.

2. *Is there an item of clothing that everyone should have in their closets?*

I think that everyone benefits from having in their closet.

In my opinion are / is one of those essential items of clothing that can be casual or dressy depending on what you pair them / it with.

But a well fitting are/is must-have because they / it can be worn at most occasions.

3. *Do you pay attention to fashion?*

I don't necessarily follow the trends of each season because

Some of are nice and some of are strange.

It's about finding what your style is and defining it from there.

4. *What is your favourite fashion trend?*

If I had to choose a favourite trend it's probably

I like that it is no longer considered weird/a bad choice to wear

Mixing patterns is a normal thing and I enjoy taking more of a risk with it, as I.....

5. *Do you enjoy shopping?*

Yes I do enjoy shopping. I think it's fun to treat yourself to something new every now and then.

I also think/don't think that it can be a stress reliever from everyday life.

It breaks everything up and is just a nice/bad thing to do.

Talking about **Home exercises** they often have a creative character:

Create in teams the video-presentation of Ukraine "Ukraine is a European country". Use the camera / phone and interview the residents of our city about our country – "What is Ukraine for me?"

2). According to the form of conducting: *oral and written exercises* were aimed at improving the skills of students to perceive and produce dialogues of different types and for different situations:

– You have watched a fragment from the historical TV show "Her Majesty – Great Britain". Using video material and online resources, imagine you're a youth magazine reporter, and your friend is a UK historian. Using information from the video and your own ideas, ask him about: The most interesting facts about the history of England, find out his / her attitude towards the monarchy, what famous people in the United Kingdom he / she knows, whether he / she believes in the Stonehenge legend etc.

3). According to the degree of independence: group, collective and individual exercises were used to check the level of formation of skills and abilities of dialogical speech and their use in the process of speech activity: a) performance of test exercises; b) filling the tables with their own examples; c) interpretation of country-specific terms; d) creation of dialogues, polylogues, discussions, etc.

Let us dwell on individual exercises that must be performed on our own and focus on the communicative and creative nature of the student's activity

(comparative analysis of country studies video text), creation of own presentations / dialogues / discussions (the comparison of the information about English-speaking countries from the video and found individually on the Internet resources of additional facts on the topic of Ukraine).

For example: watch the video about UK rules of behavior. After viewing:

a) Make a presentation for your foreign friend how to behave in Ukraine «Rules of Survival in Ukraine». Divide the slides into two groups: what he can and what he can't do in our country – good and bad manners with video examples;

b) Imagine your friend has a school of etiquette, where students are taught good manners and how to behave in different social situations. And you are a journalist who wants to interview the director of this extraordinary institution. Make an interview about the need to teach children good manners nowadays. Use the vocabulary from the video story.

Among the methods of teaching students English communication using video tasks should prevail independent work, search and research approaches to the acquired knowledge, skills and abilities. The control over their training should stimulate in-depth study, systematization, classification of educational material, transfer of knowledge to new situations, the development of creative elements in their learning.

Consequently, our method of teaching students English communication with the use of video tasks is aimed at developing the acquired knowledge of dialogical speech taking into account new achievements in improving the cognitive and communicative skills of students with video material. The peculiarities of our method include the combination of communicative and cross-cultural approaches in the teaching dialogical speech. Such an integrated approach deepens students' knowledge of foreign communication, improves their ability to perceive, comprehend, analyze and practice the use of dialogical speech skills.

REFERENCES:

1. Brian, K., Williams, S.C., Sawyer, Sarah, E, Hutchinson. (2000). Using information technology: a practical introduction to computer and communications. Boston: McGraw-Hill.

2. Grabe & Grabe. (2005). Integrating technology for meaningful learning. USA: Houghton Mifflin.
3. İsmail Cakir. The use of video as an audio-visual material in foreign language teaching classroom. The Turkish Online Journal of Educational Technology. TOJET October 2006 ISSN: 1303-6521 vol. 5 Iss. 4 Art. 9
4. Komissarova S., Vedmedenko D., Bilogrina M. (2006). Working with gifted children. Psycholog. № 25-28. P. 57-65.
5. Matyushkin A.M., Yakovlev E.L. (1991). Teacher for Gifted. Moscow.

ПРИНЦИПЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГУМАННО-ЛИЧНОСТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ Ш.А. АМОНАШВИЛИ

Игинтова М.Н.,

студентка 2 курса факультета

Научный руководитель – д.п.н., профессор **Головнева Е.В.**

СФ ФГБОУ ВО «Башкирский государственный университет»

Ключевые слова: принципы, гуманно-личностная технология, начальная школа, методы.

Klyuchevyye slova: printsipy, gumanno-lichnaya tekhnologiya, nachal'naya shkola, metody.

Амонашвили Шалва Александрович – академик Российской Академии Образования, профессор, практик. Разработал и реализовал в своей экспериментальной школе педагогику партнерства, индивидуальный подход, оригинальные методы обучению языку и математике в начальной школе.

Целью представленной работы является исследование и рассмотрение основных базовых принципов, методических приемов технологии, разработанной Амонашвили Шалвой Александровичем.

По своей собственной организованной форме – это традиционная классно-урочная разработка с компонентами дифференциации и индивидуализации. Основные ме-

тоды – объяснительно-иллюстративные, игровые с элементами проблемности, творчества. Мирозренческими утверждениями гуманно-личностной технологии являются утверждения индивидуального подхода педагогики партнерства, которая трактуется как идея единой формирующей деятельности детей и взрослых, скрепленной взаимопониманием, проникновением в духовный мир друг друга, совокупным анализом хода и итогов совместной работы.

Амонашвили Ш.А. категорически выступает против отметок. Взамен количественной оценки предлагает высококачественное оценивание: оценка, пакет результатов, подготовка самоанализу, сомнение.

На основании анализа итогов своей опытной работы Ш.А. Амонашвили пришел к осознанию позиции: избегая авторитарного давления на детей, непрерывного контроля над его действиями, никак не вынуждая и никак не заставляя осуществлять задачи, возможно достичь значительно наилучших итогов. Подводя результаты совершенного за 4 годы подвижнического труда, Ш.А. Амонашвили таким образом писал о его плодах: «В течение долгого времени я «разбавлял» в умах и сердцах ребят педагогические “экстракты” человеческих чувств и переживаний, взаимоотношений и любви, понятий и закономерностей, мышлений и суждений. Порой казалось, что многие мои усилия бесполезны. Правда, иногда я замечал блеск отдельных нравственных кристалликов, кристалликов ума. Но теперь я увидел, как каждый мой ребенок вдруг выпрямился и начал излучать какое-то тепло нравственности и ума, как всех их вдруг крепко сдружили чувства заботливости, чуткости, взаимопомощи, объединили познавательная страсть и многосторонние увлечения. И мне станови-

лось все радостнее и интереснее жить и трудиться вместе с ними. В них в какой-то степени сложился новый тип ученика, стремящегося к сотрудничеству со своим учителем, помогающего ему в своем же воспитании и обучении. Ученик как сотрудник, соратник, помощник учителя в его педагогическом деле. Мечта! Чего же еще другого желать?» [3, с. 162].

Амонашвили Ш.А. подчеркивает важность воспитания гуманных чувств у ребенка, что объединяет с формированием возможности к сопереживанию и переживанию в целом.

Средством, что продолжительно влияет на ощущения и интеллект ребенка, считается литература. Именно на таких уроках должна вестись непринужденная беседа о книгах, о поступках людей, о взаимоотношениях между ними, о добре и зле.

Амонашвили Ш.А. убежден в том, что любой ребенок достоин уважения. И автор выражает радость в связи с успехами детей. «Спасибо тебе, что думал! Ты меня очень порадовал! Дай, я пожму твою руку!» – эти слова необходимо употреблять на уроке. Учителю не-

обходимо проводить увлекательные, вдохновленные, полные чуткости и доброты уроки, для того чтобы каждая минута способствовала взрослению учащегося, именно так считал Амонашвили [2, с. 44].

С целью развития самооценки, формирования самокритичности, самовоспитания Амонашвили Ш.А. вводит «письменную речь» – это можно назвать как творение, сочинение. Но не просто сочинение, а «сочинения, способствующие тому, чтобы ребёнок через умение письменное смог передавать свои переживания, впечатления, познавал свою личность». Принцип, которому руководствуется Амонашвили Ш.А: «Личность рождается в борьбе с самою собою в процессе самопознания и самоопределения; воспитание и обучение должны быть направлены на то, чтобы направить ребёнка на этот путь своего становления и помочь ему одержать победу в этой нелёгкой борьбе».

Таким образом, выделим главные установки в гуманно-личностной технологии Амонашвили Ш.А.:

1.Взаимоотношения доброты, сочувственности, сопереживания, дружбы, взаимопомощи, уваже-

ние-основа коллективной деятельности педагога и ребенка.

2.Уверенность в возможности любого обучающегося, поощрение ребят.

3.Наслаждаться, радоваться вместе с детьми, демонстрировать заинтересованность к их интересам, также принимать в интерес их идеи, мысли [1, с. 42].

Ребёнку, как общественному существу, характерно стремление к пониманию, разговору, самоутверждению, самоотдаче. Цель преподавателя–формировать требования, способствующие всестороннему проявлению этих стремлений.

Таким образом, принципы, на которых основывается подготовка в школе Амонашвили Ш.А, весьма несложны, только лишь следует реализовать и признать их за правду, создавать на них собственную преподавательскую активность.

Список использованной литературы:

1. Амонашвили Ш.А.. Здравствуйте, дети! М.: Просвещение, 1983.. – 208 с.
2. Амонашвили Ш.А.. Как живете дети? М.: Просвещение, 1986.. – 176с.
3. Амонашвили Ш.А.. Единство цели. М.: Просвещение, 1987.. – 208с.

УДК 378.5

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ХІМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ ЗНАЬ У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ АГРАРНОГО ВУЗУ

Щвець О.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Гузь О.І.,

старший викладач Сумський національний аграрний університет

У статті розглядається взаємозв'язок хімічної та екологічної освіти у процесі формування цілісної системи світогляду майбутніх спеціалістів аграрного сектору.

Ключеві слова: хімічна освіта, екологічна освіта, система хіміко-екологічних знань

В статье рассматривается взаимосвязь химического и экологического образования в процессе формирования целостной системы мировоззрения будущих специалистов аграрного сектора.

Ключевые слова: химическое образование, экологическое образование, система химико-экологических знаний

The article deals with the relationship between chemical and environmental education in the process of formation of an integrated system of ideology for future specialists in the agricultural sector.

Keywords: chemical education, ecological education, system of chemical and ecological knowledge.

У кінці ХХ ст. на початку ХХІ ст. протириччя між людиною і природою сягнули найвищої точки заго-стрення: Земля виявилась малою і беззахисною перед людиною та її діяльністю. Вибухнула швидко-плинна глобальна екологічна кри-за, яка включає глобальне хімічне забруднення,загибель деяких видів живого і природних комплексів, що веде до тотального спустошен-ня [3;5]. Сьогодні взаємовідносини людини і природи досить ясні: або людство зможе “вписатись” в пара-

метри існуючої біосфери, збереже її, або загине разом з нею. Отже, назріла гостра необхідність у підготовці висококваліфікованих кадрів в області аграрної сфери, які свідомо зможуть забезпечити раціональне природокористування, здатні розробляти та впроваджувати сучасні природоохоронні технології, вирішувати вже існуючі соціально-екологічні проблеми, запобігти виникненню нових екологічних криз в майбутньому тощо.

Освіта розглядається як процес формування цілісної системи світогляду, що відображає усвідомлення людиною свого місця в природі, своєї ролі та призначення на Землі. Сьогодні ідеї сталого розвитку повинні стати базисом сучасної природничо-наукової освіти.

Неякісні та розрізнені хіміко-екологічні знання унеможливають усвідомлення майбутнім спеціалістом причин різноманітності природних та штучних речовин, їх фізичних та хімічних властивостей, поведінки та особливостей їх перетворень в природному середовищі. Тільки зрозумівши основні закономірності розвитку біосфери, ступінь антропогенного впливу на рівноважні процеси, які протіка-

ють в екосистемах, і допустимість цих дій, можна говорити про екологічні принципи охорони природи, про раціональне природокористування і перспективи впровадження не руйнуючих природу технологій. Надзвичайна важливість хімічних і біохімічних підходів для вивчення екологічних і біосферних процесів, зв'язків між організмами та їх середовищем існування була науково обґрунтована ще в працях В.І. Вернадського [1]. Наукові досягнення лише підтвердили доцільність і плідність такого комплексного підходу. На стику наук екології, хімії і біохімії досить швидко нагромаджуються дані про вплив природних і штучно створених людиною речовин на життєдіяльність різних організмів, на взаємодії їх один з одним, з їх середовищем, а також про перетворення цих речовин в різноманітних екосистемах [4].

Вивчення навчальних планів підготовки спеціалістів і навчально-методичних розробок з фахових дисциплін для спеціальностей: «Агрономія», «Захист і карантин рослин», «Лісове господарство», «Садово-паркове господарство», «Електроенергетика, електротехні-

ка та електромеханіка», «Транспортні технології», «Агроінженерія», «Харчові технології», «Архітектура та місцезбудування», «Будівництво та цивільна інженерія», «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва», «Водні біоресурси та аквакультура», «Ветеринарна медицина» та «Ветеринарна гігієна, санітарія та експертиза» ВНЗ III–IV рівнів акредитації, показало відсутність єдиного підходу до визначення критеріїв відбору та структурування матеріалу з екологічних знань.

Для успішної реалізації задачі реформування сучасної вищої освіти назріла необхідність впровадження взаємозв'язку хімічної та екологічної освіти на основі системного підходу щодо застосування хіміко-екологічних знань у підготовці спеціалістів ВНЗ.

Мова йде не тільки про вивчення окремих дисциплін хімічного та екологічного спрямування: необхідно створити цілісну науково-методичну систему, яка базується на комплексному та інтегрованому застосуванні хіміко-екологічних знань в дисциплінах фахової підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери. Це, у свою чергу, надасть

можливість розробити основні методичні та організаційні підходи до застосування системи хімічних і екологічних знань на різних етапах підготовки студентів, сприятиме формуванню у них стійких теоретичних знань і набуттю вмінь їх використання в майбутній професійній діяльності.

Певна невідповідність між викладанням хімічних, загально-екологічних та фахових дисциплін зумовила необхідність розв'язання вказаної суперечності, обумовила актуальність теми дослідження, об'єктом якого є навчально-виховний процес з підготовки спеціалістів аграрної сфери, а його метою – формування інтегративної системи хіміко-екологічних знань студентів.

Необхідно впровадити в підготовку фахівців інтегративну систему хімічних знань, яка спрямована на набуття фундаментальної хімічної освіти та врахує взаємозв'язки хімічно-екологічних дисциплін з дисциплінами фахової підготовки. Запропонована система хіміко-екологічних знань базується на: знаннях про положення елементів у періодичній системі, будову атомів, типи хімічного зв'язку між ними,

просторову будову та полярність молекул, а також на зумовлених цим властивостях; уявленнях щодо реакційної здатності природних та штучних хімічних сполук, їхнього впливу на живу і неживу природу, їхню біологічну активність; узагальненні термодинамічних і кінетичних закономірностей перебігу хімічних і біохімічних процесів у природних умовах та промислового виробництва, сільськогосподарській діяльності тощо; дослідженнях щодо безпечних методів регулювання та керування природними та виробничими процесами; відомостях про шкідливий вплив певних хімічних речовин, побутових і біологічних відходів, відходів промислового виробництва, вихлопних газів автотранспорту на природне середовище; вивченні превентивних заходів, які унеможливають у майбутньому погіршення екологічної ситуації, а при виникненні екологічної кризи – допоможуть її подолати. Також, потрібно враховувати такий напрямок хімії, як хімія біогенних елементів, яка досліджує будову та біохімічну роль комплексів іонів металів з білками, нуклеїновими кислотами, ліпідами та низькомолекулярними

природними речовинами. За допомогою методів хімії біогенних елементів можна дослідити біогеохімічні цикли токсичних елементів в оточуючому середовищі, їх взаємодію з живими організмами та наслідки цієї взаємодії.

Отже, відповідно до поставленої мети дослідження було проведено аналіз чотирнадцяти навчальних планів підготовки спеціалістів ВНЗ III–IV рівнів акредитації, сучасного стану підготовки майбутніх фахівців, послідовності, змісту та взаємозв'язку матеріалу з хімічних та екологічних дисциплін; обґрунтовано послідовність вивчення навчальних дисциплін хімічного, екологічного та фахового спрямування; виявлено певні суперечності в застосуванні викладачами понятійного апарату хімічних, біологічних, екологічних та фахових дисциплін; з метою визначення рівня засвоєння хімічних знань розроблено вимоги до навчальних досягнень студентів, виявлено критерії оцінювання якості засвоєння знань з хімічних та екологічно спрямованих дисциплін за допомогою модульно-рейтингового оцінювання знань; змінено навчальні плани підготовки спеціалістів «Ветеринарна медици-

на», «Ветеринарна гігієна, санітарія та експертиза», «Агрономія», «Захист і карантин рослин» (у бік збільшення годин, відведених на лабораторний практикум з хімічно та екологічно спрямованих дисциплін, вдосконалено зміст теоретичного матеріалу і структуру лекційних курсів з дисциплін «Біоорганічна хімія», «Органічна хімія» та «Неорганічна та аналітична хімія»).

Враховуючи вищевикладене можна стверджувати, що формування хіміко-екологічної свідомості необхідно потребує залучення всіх етапах реалізації вищої освіти, оскільки саме це є гарантом підготовки висококваліфікованих спеціалістів аграрної галузі.

Література

1. Вернадский В.И. Очерки геохимии: Избр. соч. – М.: Изд-во АН СССР, 1954. – Т. 1. – 394 с.
2. Власенко О.Г. Тести з хімії екологічного змісту. Навчальний посібник. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2006. – 150 с.
3. Конохов В.Ю. Экология. Глобальные проблемы окружающей среды и природопользования. М.: СГУ, 2001. – 92 с.
4. Общая химия. Биофизическая химия. Химия биогенных элементов: Учеб. для вузов / Ю.А.Ершов – М.: Высш. шк., 2000 – 560 с.
5. Перепелиця О.П. Властивості та екологічний вплив хімічних елементів: Довідник. К.: Вентурі, 1997. – 192 с.
6. Семиноженко В.П., Канило П.М., Остапчук В.М. и др. Энергия. Экология.
7. Будущее. Х.: Прапор, 2003. – 464 с.
8. Швець О.Г. Формирование экологической компетентности будущих специалистов АПК при изучении химических дисциплин. Перспективы развития высшей школы: материалы XI Международной науч.-метод. конф. / редкол.: В. К. Пестис [и др.]. – Гродно: ГГАУ, 2018. – С. 307-313.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ВИД ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Хикматов Нодир Назимджанович

Ташкентский Государственный Институт Востоковедения

Кафедра Математики и Информационных технологий

Аннотация

В статье дано понятие термину дистанционное обучение. Показаны основные преимущества и методы дистанционного обучения. В данной научной работе охарактеризованы такие понятия, как оффлайн и онлайн обучение, показана разница между ними.

Ключевые слова:

Дистанционное обучение, оффлайн, онлайн, Интернет, телеконференция.

Annotation

This article is devoted to distance learning. It gives the basic concept and types of distance learning.

Key words:

Distance learning, offline, online, Internet, teleconference

На сегодняшний день в мире, где мы проживаем, получить образование стало одним из основных приоритетов. Новые педагогические и информационные технологии намного облегчают эту задачу. Во многих отраслях получение новых знаний на месте, не отрываясь от работы, способствовало развитию нового метода обучения.

Этот вид обучения появился после того, как начали внедрять информационные технологии в процесс обучения. Одним из видов та-

кого обучения является дистанционное обучение.

Дистанционное обучение – это далеко не новое явление в современном образовании. Оно позволяет не столько разнообразить организацию обучения, сколько адаптировать его под учеников, нуждающихся в данном роде деятельности. Созданное как инструмент работы с обучающимися, не имеющими возможности проходить в полной мере программу своего образовательного учреждения,

дистанционное обучение вызвало немалый интерес у отечественных и зарубежных ученых.

Дистанционное обучение (ДО) является формой получения образования, наряду с очной и заочной, при которой в образовательном процессе используются лучшие традиционные и инновационные методы, средства и формы обучения, основанные на компьютерных и телекоммуникационных технологиях.

Основу образовательного процесса при ДО составляет целенаправленная и контролируемая интенсивная самостоятельная работа обучающегося, который может учиться в удобном для себя месте, по индивидуальному расписанию, имея при себе комплект специальных средств обучения и согласованную возможность контакта с преподавателем по телефону, электронной и обычной почте, а также очно.

Дистанционное обучение в широком смысле – это **ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ**

получения знаний на расстоянии при помощи современных технологий, главную роль среди которых играет Интернет. Именно с разви-

тием всемирной паутины связывают широкое распространение дистанционного образования по всему миру в качестве серьезной альтернативы традиционным формам обучения. И это вполне закономерно, учитывая, какие возможности оно предоставляет учащимся.

Российский ученый А.В. Хуторской, определяет ДО как «обучение с помощью средств телекоммуникаций, при котором удаленные друг от друга субъекты обучения (ученики, преподаватели и др.) осуществляют образовательный процесс. Современное дистанционное обучение осуществляется в основном с помощью технологий и ресурсов сети Интернет» [2].

Принципиальным отличием дистанционного образования от традиционных видов является то, что в его основе лежит учение, то есть самостоятельная познавательная деятельность обучающегося. Отсюда, необходима гибкая система организации дистанционного образования, позволяющая приобретать знания там и тогда, где и когда это удобно учащему. Важно, чтобы обучаемый не только овладел определенной суммой знаний, но и научился самостоятельно их приоб-

ретать, работать с информацией, овладел способами познавательной деятельности, которые в дальнейшем мог бы применять в условиях непрерывного самообразования.

Основными преимуществами дистанционного обучения являются следующие:

- обучения, не отрываясь от работы. Этот вид обучения может помочь тем, кто хочет постоянно обучаться или совершенствоваться;

- дистанционное обучение не знает расстояния, то есть учащийся, может учиться где и когда ему захочется. Это преимущество поможет получить образования, тем слоям населения, которые по каким-то причинам не могут посещать место обучения;

- снизить затраты на обучения, так как дистанционное обучение не требует затраты на материалы обучения (их можно найти в Интернете), не нужно место для обучения, расходы на транспорт;

- гибкий график обучения. Обучающийся, может получает знания, когда ему удобно, так как дистанционное обучения даёт возможность получит знание, так как принцип дистанционного обучения 24/7, то есть работает непрерывно;

- требуется минимальное количество оборудование для обучения. Нужно только интернет и устройство для доступа к нему.

ДО с использованием Интернета применяется как для освоения отдельных курсов повышения квалификации пользователей, так и для получения высшего образования. Можно выделить следующие основные формы дистанционного обучения: в режиме онлайн и в режиме оффлайн. [4]

Для современных обучающихся электронный способ получения информации (в данном случае именно учебной) является неотъемлемой составляющей жизни. В целом высокие технологии в образовании приветствуются обучающимися, - знания, умения, навыки пригодятся в самосовершенствовании и карьерном росте. Информационные коммуникационные технологии стали их рабочим инструментом.

Рассмотрим подробнее оффлайн обучение. Начнем с определения данного понятия, оффлайн обучение – это обучение с помощью программного обеспечения, отключенного во время его использования от сети, или иными словами

это взаимодействие двух или более участников процесса дистанционного обучения не в режиме реального времени, а **через некоторые временные промежутки** [4].

Онлайн обучение – это инновационный метод получения образования, при котором общение с преподавателем осуществляется посредством виртуальной сети. Все, что требуется от учащегося – это наличие интернета и выход на связь в назначенное время.

Дистанционное обучение, осуществляемое с помощью компьютерных телекоммуникаций, имеет следующие **формы занятий**:

Чат-занятия – учебные занятия, осуществляемые с использованием чат-технологий. Чат-занятия проводятся синхронно, то есть все участники имеют одновременный доступ к чату. В рамках многих дистанционных учебных заведений действует чат-школа, в которой с помощью чат-кабинетов организуется деятельность дистанционных педагогов и учеников.

Веб-занятия – дистанционные уроки, конференции, семинары, деловые игры, лабораторные работы, практикумы и другие формы учебных занятий, проводимых с

помощью средств телекоммуникаций и других возможностей интернета. Для веб-занятий используются специализированные образовательные веб-форумы – пользователи оставляют на одном из сайтов свою работу по определённой теме с помощью записей. От чат-занятий веб-форумы отличаются возможностью более длительной (многодневной) работы и асинхронным характером взаимодействия учеников и педагогов.

Телеконференции – проводятся, как правило, на основе списков рассылки с использованием электронной почты. Для учебных телеконференций характерно достижение образовательных задач.

Стратегическая цель дистанционного обучения – обеспечить гражданам право получения образования любого уровня на месте своего проживания или профессиональной деятельности. Данная цель достигается в русле мировой тенденции мобильного распространения знаний посредством обмена образовательными ресурсами. Закономерно, что средством достижения такой цели должны быть высокотехнологичные и научно обоснованные организацион-

ные формы, имеющие дистанционный характер.

По способу получения учебной информации различают: синхронные учебные системы и асинхронные.

Синхронные системы предполагают одновременное участие в процессе учебных занятий обучаемых и преподавателя. К таким системам относятся: интерактивное ТВ, аудио графика, компьютерные телеконференции.

Асинхронные системы не требуют одновременного участия обучаемых и преподавателя. Обучаемый сам выбирает время и план занятий. К таким системам в дистанционном образовании относятся курсы на основе печатных материалов, аудио / видео кассетах, электронной почте, WWW.

Смешанные системы, которые используют элементы как синхронных, так и асинхронных систем. [4]

По технической основе передачи данных можно выделить следующие формы дистанционного обучения:

- рассылка печатных материалов по почте (характерное для традиционного заочного обучения);

- рассылка аудио – и видео – кассет,

- средствами аудио графики (Audiographics);

- через интерактивное ТВ и видеоконференции

- через телеконференции (Internet);

- через электронную почту и листы рассылки (Internet);

- через WWW (Internet).

Если подвести итог, то дистанционное образование – вещь достаточно удобная и полезная. Несомненно, это шаг в образовании будущего. Но все-таки не стоит забывать традиционное образование, которое даст вам больше навыков, особенно при получении основного образования. Дистанционное обучение пока рекомендуется получать, как дополнительное или если у вас нет возможности учиться традиционно по каким-то веским причинам. А вот в качестве дополнительного образования или повышения профессиональной квалификации дистанционное обучение лидирует, потому что «ученик» уже имеет профессиональные навыки в области изучаемого предмета и имеет возможность продолжать образование без отрыва от работы.

Список литературы

1. Хуторской А.В. Современная дидактика: учебник для вузов. – СПб: Питер. 2001. – 544с.
2. Бергельсон М.Б. Языковые аспекты виртуальной коммуникации. 2002
3. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения // Инфо. – 2001. – №5 – с. 37-43
4. Термины и определения дистанционного обучения. [Электронный ресурс].

